

Hooglied

Hooglied 1

1. Het Hooglied, Hebreeuws, *het Lied der liederen*; dat is, een zeer schoon en bovemate treffelijk lied. Zie de aantekening Gen. 9:25. **hetwelk** Anders, *hetwelk Salomo aangaat*. Verstaande door Salomo *Jezus Christus*, wiens voorbeeld Salomo geweest is in koninklijke hoogheid en glorie, alsook in wijsheid en in het onderwijzen des volks. **van Salomo is**.
2. Hij Te weten mijn Bruidegom *Jezus Christus*; het zijn de woorden der Bruid, dat is der gemeente van *Jezus Christus*. **kusse mij** Dat is, Hij bewijze mij zijne liefde. Anders: *och dat mijn Bruidegom mij kuste!* Elkander te kussen is ten allen tijde gehouden voor een teken van liefde, vriendschap en beleefdheid; tot een teken waarvan de mannen ook elkander plachten te kussen, Exod. 4:27, en Exod. 18:7; Rom. 16:16, en 1 Thess. 5:26. *Christus* kust zijne Bruid, dat is zijne gemeente of uitverkorenen, als Hij haar die grote liefde bewijst en laat gevoelen, die Hij haar is toedragende. Wij kussen *Christus* als wij met een oprecht geloof, hartelijke liefde en kinderlijke vreze en eerbieding Hem erkennen te zijn onze Heere en Zaligmaker, en wij ons aan Hem ten enenmale onderwerpen en Hem gehoorzamen. Ps. 2:12. **met de kussen** In het getal van velen, waarmede uitgedrukt wordt de rijkdom der menigvuldige genaden en weldaden, die *Christus* zijnen uitverkorenen is bewijzende; Ef. 1:7,8,9, enz. **Zijns monds**; Onzen Heere *Jezus Christus* openbaart den gelovigen de liefde, die Hij hun toedraagt, door zijn woord. Daarom staat er Ps. 45:3, dat zijne lippen zeer lieflijk *of genaderijk* zijn. Zie Hoogl. 5:13,16; en Jes. 50:4. *Petrus* spreekt ook: *Heere Gij hebt de woorden des eeuwigen levens*. **want Uw uitnemende** Dat is, vriendelijkheid, minnelijkheid. Hebreeuws, *liefdan*. Hier

spreekt nu de Bruid, dat is de gemeente Gods, *Christus* haren Bruidegom aan. Versta hier door het woord *liefdan* de uitnemende liefde en genegenheid, mitsgaders de weldaden en genaden, die *Christus* zijnen uitverkorenen bewijst. **liefde is beter dan wijn**. Door het woord *wijn* moet men hier verstaan alle aardse verheugingen en geneugten. Vergelijk Richt. 9:13; Ps. 104:15.

3. **Uw olien** Versta, welriekende oliën, kostelijke zalven, of balsemen. Hierbij worden de geestelijke gaven dikwijls vergeleken, gelijk Ps. 45:8; Jes. 61:1, en 1 Joh. 2:27. **zijn goed tot reuk, Uw naam** Versta, den naam, persoon en het zaligmakende ambt van *Christus*, alzo ons dezelve in het *Evangelie* zijn geopenbaard. **is een olie**, Salomo schijnt hier gezien te hebben op den naam *Messias*; dat is *Christus, Gezalfde*, die met den Heiligen Geest gezalfd is, niet alleen voor zichzelf, maar die heilige balsem is gevloeid van Hem, die ons Hoofd is, op ons zijne ledematen. Zie Ps. 133:2, en Joh. 1:16. Deze naam is na de hemelvaart van *Christus* wijd uitgebreid, want van *Christus* hebben alle Christenen hunnen naam. **die uitgestort wordt; daarom** Dat is, *gelijk er staat Hoogl. 1:4* de oprechten hebben u lief. Meermalen worden in de Heiligen Schrift de uitverkorenen vergeleken bij maagden, gelijk Matth. 25:1; 2 Cor. 11:2; Openb. 14:1,4,5; en dat daarom, omdat de kinderen Gods zo nauw moeten letten op hunne conscientie, dat zij van de zonde en de wereld niet besmet worden, als een eerlijke maagd op haar eer en kuisheid moet passen. **hebben U de maagden lief**.
4. **Trek mij**, Dat is, neig mijn hart en gemoed, dat het U aanhange met geloof en liefde, want dit trekken geschiedt niet met uiterlijke kracht en geweld, maar door het woord der predikatie uiterlijk en inwendiglijk door de krachtige werking des Geestes van *Christus*, waardoor der kinderen Gods verstand alzo verlicht en onze wil alzo gebeterd wordt, dat wij gewilliglijk en met vreugde onzen Heere en Bruidegom *Jezus Christus* navolgen, ja nalopen. Zie Jes. 40:31; Jer. 31:3; Joh. 6:44,45, en Joh. 12:32; Filipp. 2:13; Hebr. 12:1,2. **wij zullen U nalopen! De Koning** Versta

hier door den koning *Christus*, den Koning der gerechtigheid en des vredes, Hebr. 7:2, van wien Melchizedek en Salomo voorbeelden geweest zijn. **heeft mij gebracht in Zijn Door deze *binnenkameren* worden verstaan de verborgenheden van het rijk van *Christus*, die in het Oude Testament bedekt waren onder de schaduwen van de ceremoniën der wet; maar nu in het Nieuwe Testament zien wij de klaarheid des Heeren als in een spiegel, 2 Cor. 3:18. Zie ook Rom. 16:25; 1 Cor. 2:9,10,16, en 2 Cor. 1:20; Hebr. 8:10,11. Of versta door de *binnenkameren* het koninkrijk der hemelen, in hetwelk vele woningen zijn, Joh. 14:2, die wij alreeds door het geloof bezitten; Ef. 2:6. # Eph 2.6 **binnenkameren; wij zullen ons verheugen en in U verblijden; O Koning en in U; dat is van uwentwege. wij zullen Uw** Dat is, wij zullen de genade van *Christus* roemen en verkondigen, die ons uit de duisternis tot zijn wonderlijk licht geroepen heeft; 1 Petr. 2:9. Zie ook Ps. 45:18, en Ps. 71:16; Jes. 12:3,4, en Jes. 63:7. **uitnemende liefde vermelden, meer dan den wijn; Zij wil zeggen: Heere, wij zullen uwe genade met meerdere vreugde roemen en prijzen, dan de wereldse mensen zich verheugen in aardse dingen. Want de vrede Gods gaat alle verstand teboven. Zie Ps. 4:8. de oprechten** Hebreeuws, *de rechtheden, of richtigheden*; dat is, degenen die met oprechtheid begaafd zijn, die Hoogl. 1:3 *maagden* genoemd worden, die namelijk in wie geen bedrog woont; Ps. 32:2; Joh. 1:48. **hebben U lief.****

5. **Ik ben zwart,** Versta hier bij de *zwartheid* de uiterlijke mismaaktheid van den staat der kerk, die veroorzaakt wordt door de tirannen en vervolgingen; idem, vanwege de ketterijen, scheuringen en ergernissen, die haar overkomen. Zie Ps. 119:83; Klaagl. 4:8, en Klaagl. 5:10. **doch liefelijk** De gemeente van *Christus* is lieflijk, overmits zij gezuiverd is door het bloed en den geest van *Christus*, 1 Cor. 6:11; also dat zij te dien aanzien blinkt en schoon is als de duiven, Ps. 68:14. Zie ook Ps. 45:14,15, enz. **(gij dochteren** Dat is, gij gelovige kinderen Gods. Jeruzalem, die

daarboven is, is onze aller moeder, Gal. 4:26. Alzo worden ook de gewone kerken en Christenen hier dochters van Jeruzalem genoemd en maagden, 2 Cor. 11:2; Openb. 14:4. En Ps. 45:13,14, wordt de kerk genoemd *de dochter van den Koning*. Dusdanigen worden hier getroost en gesterkt tegen de ergernissen des kruises en de zwakheden, die het kruis in deze wereld vergezelschappen. **van Jeruzalem!), gelijk de tenten** Versta hier bij *de tenten Kedars* de nakomelingen van Kedar, den tweeden zoon van Ismaël, Gen. 25:13, die in tenten woonden, geen vaste woonplaats hebbende, maar zij zwermden om door Arabië van de ene plaats tot de andere. Zie de aantekening Ps. 120:5,6. De kinderen Gods zijn ook naar de wereld en den uiterlijken schijn niet schoon of sierlijk, zij hebben hier ook geen blijvende plaats, maar zij verwachten het hemelse Jeruzalem. **van Kedar, gelijk de gordijnen** Alsof zij zeide: Ik ben wel als de tenten Kedars, maar ook zo schoon als de gordijnen van Salomo; *van welker schoonheid, zie Josefus in Antiq,lib. 8,cap. 2*; want de kinderen Gods zijn inwendig versierd met de gaven van den Heiligen Geest, gelijk zijn godzaligheid, liefde Gods en des naasten. Anders: *gelijk de paviljoenen van Salomo*, die van buiten *vanwege den regen, wind en der zonne brand* niet zeer schoon waren, maar van binnen waren zij treffelijk en schoon. **van Salomo.**

6. **Ziet mij** De zin is: Ziet niet op mijne uiterlijke slechtigheid of mismaaktheid, en veracht mij daarom niet, maar ziet mijn inwendige schoonheid aan. **niet aan, dat ik zwartachtig ben, omdat mij de zon** Hebreeuws, *de zon heeft mij aangezien*. Versta hier bij *de zon die degenen, die zij beschijnt, zwart maakt* de vervolgingen en verdrukkingen, gelijk Matth. 13:6,21. **heeft beschenen; de kinderen** Hier wordt gesproken van valse broeders, gelijk Ps. 69:9; Jes. 48:1,2; Hand. 20:30, die wel roemen dat de kerk hunne moeder is, maar tevergeefs, dewijl zij God niet tot Vader hebben. Zie Deut. 32:5; Joh. 8:44. **mijner moeder waren tegen mij ontstoken, zij hebben mij**

gezet tot een hoederin der wijngaarden. Bij *wijngaarden* worden in de Heilige Schrift dikwijls verstaan verzamelingen der mensen, zo der goeden als der kwaden. Van de eersten, zie een voorbeeld Ps. 80; Jes. 5:1,7; Matth. 20. Van de verzamelingen der kwaden, zie Deut. 32:32; Openb. 14:18. Hier verstaan sommigen door *de wijngaarden* de vervalste kerken in het algemeen en de geveinsde ledematen in het bijzonder, tot welke haar moeders zonen of kinderen haar zochten te brengen, willende dat zij acht zou geven op de instellingen en geboden der mensen. Zie Mark. 7:13; Han. 15:1,10; Gal. 6:12,13; Col. 2:20,21,22,23. Immers klaagt hier de kerk dat zij van de valse broeders dikwijls zover overheerst wordt, dat hare regeerders en opzieners de bokken meer verstaan, dan de rechte schapen, de ketters en scheurmakers meer dan de rechtzinnigen. Waaruit dan niets dan groot onheil en verstoring der kerk ontstaan kan. # Col 2.20,21,22,23 **Mijn wijngaard**, Dat is, ik heb dien niet in acht genomen naar behoren, verhinderd en teruggehouden zijnde òf door mijn eigen zwakheid, òf door tirannie en vervolging. Anderen nemen die woorden aldus, alsof de Bruid *of leraars der eerste kerk* dit wilde zeggen: Ik werd gesteld om opzicht te hebben over andere kerken. Ik heb de eerste kerk, die ik geplant had, verlaten en andere kerken zijn van mij gezaaid geworden door de ganse wereld. De eerste kerk, die te Jeruzalem geplant werd, mocht ik daar niet behouden noch er bij blijven, vanwege de vervolging der Joden en andere tirannen. **dien ik heb, heb ik niet gehoed.**

7. **Zeg mij aan, Of, geef mij te kennen.** Hier spreekt wederom de Bruid haar Bruidegom aan, en zij verzoekt van hem den geest des onderscheids, om door de valse leraars niet bedrogen te worden. Want er zullen valse profeten komen, die zeggen zullen: *Hier is Christus, daar is Christus*; Mark. 13:21. En somtijds verbergt God zijn aangezicht, Deut. 32:20, en zegt: *Ik zal u niet weiden*; Zach. 11:9. **Gij, Dien mijn ziel liefheeft, waar Gij weidt, Christus** is de opperste Herder der schapen, Ps. 23:1, die beloofd is; Ezech. 34:23,24. De profeten, apostelen en alle

oprechte leraars zijn zijne gezanten of boden, die Hij uitzendt om in zijnen naam zijne schapen te weiden in de weiden des levens; Joh. 21:15,16,17. Hier vraagt de kerk zeer ernstiglijk, waar zij rust en weide vinden zal op den middag, dat is in het heetste van de vervolging, der ketterijen en scheuringen, als de schapen door de hitte des kruises schijnen te versmachten. Vergelijk Jes. 49:10; Joh. 16:33. **waar Gij de kudde legert in den middag; want waarom zou ik zijn als een, die zich bedekt bij de kudden Uwer metgezellen?**

8. **Indien gij Anders: dewijl gij dat niet weet;** te weten, waar Ik mijne schapen weid. Dat is een antwoord van *Jezus Christus* op de voorgaande vraag zijner Bruid, Hoogl. 1:7; bestraffend vriendelijk hare onwetendheid in deze nodige en gewichtige zaak. Anders: *indien gij het u, of voor uzelve niet weet*; alsof Hij zeide: Dewijl gij van uzelve onwetend zijt, zo zal Ik u onderwijzen. **het niet weet, o gij schoonste** Hebreeuws, *gij schone onder de vrouwen*; dat is, gij, die de schoonste zijt. Aldus spreekt de engel tot de heilige jonkvrouw Maria: *Gij zijt gezegend onder de vrouwen*; dat is, de allergezegendste, of meer gezegend dan andere vrouwen; Luk. 1:28,42. Alzo wordt de leeuw gezegd *sterk te zijn onder de beesten*; dat is, de sterkste; Spreuk. 30:30. Zie de aantekening aldaar. De kerk Gods wordt de schoonste genoemd omdat zij door *Jezus Christus'* bloed en Geest gewasschenen en gezuiverd is van al hare zonden, Ef. 5:26,27, en begaafd met allerlei schone geestelijke deugden, alhoewel in zichzelf van nature lelijk en verachtzaam zijnde, Ezech. 16:3,4; zie boven, Hoogl. 1:5, en Hoogl. 1:15,16. **onder de vrouwen! zo ga uit** Alsof hij zeide: Let op de voorbeelden der heilige patriarchen en anderen mijner uiverkorenen, die in de Heilige Schriftuur met voortreffelijke getuigenissen versierd zijn; Hebr. 11. Volg hun geloof en hunne werken na. Volg die na, die van den beginne aan der wereld mij gekend en gevolgd hebben, aanmerkende de uitkomst hunner wandeling; Hebr. 11:1,2, enz., en Hebr. 12:2, en Hebr. 13:7. Zie ook Jer. 6:16, en 1 Cor. 11:1. **op de**

voetstappen der schapen, Versta hier door *de schapen en de geiten* de Christenen die zich tot Gods kerk begeven, Joh. 21:15,16, en 1 Petr. 2:25. Deze wil de Bruidegom dat de Bruid, dat is de kerk, zal aannemen en bezorgen, dat zij met de geestelijke spijs gevoed worden. **en weid uw geiten bij de woningen** Dat is breng uwe kudden in de weide en kooi, die de profeten en apostelen gevolgd en aangewezen hebben, en die zij in hunne schriften der gemeente nagelaten hebben. Zie Ps. 77:21, en Ps. 78:70,71,72, en 2 Petr. 1:19, en 2 Petr. 3:2. **der herderen.**

9. Mijn vriendin! Ik vergelijk u bij de paarden Er wordt op verscheidene plaatsen der Heilige Schrift gesproken van de schone paarden en de macht der wagens van *Egypte*, Exod. 14:17; 2 Kron. 9:28; Jes. 31:1; Ezech. 17:15. Bij deze wordt de kerk van *Christus* vergeleken, zo ten aanzien van hare schoonheid als vanwege haar kracht en vermogen, die zij van *Christus* ontvangen heeft om hare vijanden te overwinnen; 2 Cor. 10:4. Onder deze ruitelij blinken bij name de profeten en de apostelen; waarom ook Elia genoemd wordt de wagen Israëls en zijne ruiters, 2 Kon. 2:12, gelijk ook Elisa 2 Kon. 13:14; dewijl zij door hunne gebeden meer konden uitrichten dan een grote macht van wagens en ruiters. Zie Openb. 19:14,15. # Re 19.14,15 **aan de wagens van Farao.**

10. Uw wangen zijn liefelijk in de spangen, Het Hebreeuwse woord, hetwelk hier en Hoogl. 1:11 gevonden wordt, betekent eigenlijk tortelduiven, gelijk Lev. 12, en elders. Doch hier beduidt het enig sieraad der vrouwen, gelijk zijnde de tortelduiven, die aan den hals versierd zijn met een halsbandje. Dus schoon zijn de wangen of kaken der Bruid van *Christus*, dewijl Hij dezelve met zijn bloed heeft gewassen en versierd met kostelijke parelen van geestelijke gaven, inzonderheid met ootmoedigheid en zachtmoedigheid, die kostelijk zijn voor God; 1 Petr. 3:4. **uw hals in de parelsnoeren.** De Christelijke deugden worden zeer bekwamelijk vergeleken bij parelsnoeren, overmits alle vruchten der wedergeboorte als met een

snoer aan elkander geregen zijn; Spreuk. 1:9, en Spreuk. 20:15.

11. Wij zullen Dit wordt gesproken in den naam van de heilige Drieënigheid, want die de geboden van *Christus* houden, die worden bemind van den Vader en den Zoon; Joh. 14:21,23. En de Heilige Geest zal ook in eeuwigheid bij hen blijven; Joh. 14:16. **u gouden spangen maken, met zilveren** Of, doppen, of pukkels, of knoopjes. Versta hierdoor allerlei Christelijke deugden, van welke vele genoemd staan Gal. 5:22,23, en Col. 3:12. **stipjes.**

12. Terwijl Of, *zolang als*, enz. Hier spreekt de Bruid wederom tot hare maagden, prijzende haren Bruidegom bij dezelve. **de Koning** Bij den Koning wordt *Christus* de Koning aller koningen verstaan, gelijk boven, Hoogl. 1:4. **aan Zijn ronde tafel is,** Zie 1 Sam. 16:11. Bij de tafel wordt verstaan de hemelse heerlijkheid, waar *Christus* door zijn lijden is ingegaan; zie Matth. 8:11, en Matth. 26:29; Luk. 24:26; Openb. 3:20. Hier wil de Bruid zeggen: Terwijl *Christus Jezus* is in de hemelse glorie, omringd van degenen, die met Hem rondom in zijn rijk aan zijne tafel zitten; zo geeft Dat is de Heilige Geest, dien Hij mij van den Vader zendt, troost mij in alle benauwdheid. Anderen nemen die woorden in dezen zin, alsof de Bruid zeide: Zo benaarstig ik mij om goede werken te doen, die den koning aangenaam mogen zijn; ik leg de gaven, die ik van hem ontvangen heb, wel aan, ik verberg ze niet, maar laat ze haren reuk geven; dat is, goede en Gode aangename werken voortbrengen, die den koning aangenaam zijn. mijn *nardus* *Nardus is een zeer kostelijk kruid, met welks olie men de prinsen en voortreffelijke personen placht te overstorten, als zij aan tafel zaten. Zie Mark. 14:3,8; Joh. 12:3,7. Hierbij wordt de Heilige Geest vergeleken, vanwege zijn welriekende gaven, welke na Christus' hemelvaart veel overvloediger zijn uitgestort dan daar tevoren; Joh. 7:39., enz. **geeft** Dat is de Heilige Geest, dien Hij mij van den Vader zendt, troost mij in alle benauwdheid. Anderen nemen die woorden in dezen zin, alsof de Bruid zeide: Zo benaarstig ik mij om goede werken te doen, die den koning aangenaam mogen zijn; ik leg de gaven, die ik van hem ontvangen heb, wel aan, ik verberg ze niet, maar laat ze haren*

reuk geven; dat is, goede en Gode aangename werken voortbrengen, die den koning aangenaam zijn. **mijn nardus** *Nardus* is een zeer kostelijk kruid, met welks olie men de prinsen en voortreffelijke personen placht te overstorten, als zij aan tafel zaten. Zie Mark. 14:3,8; Joh. 12:3,7. Hierbij wordt de Heilige Geest vergeleken, vanwege zijn welriekende gaven, welke na *Christus'* hemelvaart veel overvloediger zijn uitgestort dan daar tevoren; Joh. 7:39. **zijn reuk.**

13. Mijn Liefste Dat is de gedachtenis van *Christus'* liefde, die Hij met zijn bitter lijden aan mij is bewijzende, is mij als een lieflijk tuiltje of ruikertje van mirre, om mijn hart te verkwikken. *Mirre* is een zeer goede en lieflijke specerij, drogerij of gom, welke eertijds gebruikt werd om de klederen der prinsen te parfumeren en anderszins. Zie de aantekening Exod. 30:23, en Ps. 45:9. Gemengd zijnde met wijn, maakt zij een zeer lieflijken drank, om het hart te versterken en het bloed te zuiveren, zoals *Plinius* getuigt. Zij werd ook, nevens andere specerijen, gebruikt om de dode lichamen te balsemen, Joh. 19:39; in één woord, het is een edel kruid, hetwelk waardig is koningen tot een present te schenken; zie Gen. 37:25, en Gen. 43:11; Matth. 2:11. Daarom is het geen wonder dat de liefde van *Christus* daarbij vergeleken wordt. **is mij een bundeltje mirre, dat** Hiermede wordt beduidt dat de kerk Gods de nagedachtenis van haren Bruidegom steeds wil behouden, inzonderheid gedurende den duisteren nacht der vervolgingen en benauwdheden, zichzelf daarmede vertroostende en versterkende; Ef. 3:17. **tussen mijn borsten vernacht.**

14. Mijn Liefste is mij een tros *Cyprus* is een zekere plant, die een welriekende vrucht of gom, als een bloeienden druiventak, voortbrengt, zoals *Hieronymus* getuigt. Enigen menen dat hierbij een natuurlijken tros druiven verstaan wordt, genoemd met den naam *Cyprus*. Hebreeuws, *Cofer*, omdat de druiven van *Engedi* den smaak hadden van *Cyprus*, welk kruid daaromtrent veel groeide; zie de kruidenboeken. Hoe het zij, er wordt bij verstaan een uitnemende lieflijke vrucht, bij welke de Heere *Christus* vergeleken wordt,

vanwege zijn welriekende verdiensten en heilzame gaven; het bloed van *Jezus Christus* reinigt ons van alle zonden, 1 Joh. 1:7. Hij is de verzoening voor onze zonden; 1 Joh. 2:2. **van Cyprus, in de wijngaarden van En-gedi.** Van deze stad zie de aantekening 1 Sam. 24:1.

15. Zie, gij zijt schoon, De schoonheid, die de kerk Gods heeft, komt uit genade, verworven door het bloed van *Jezus Christus* en zijne gerechtigheid. Zie onder, Hoogl. 4:1. **Mijn vriendin! Zie, gij zijt schoon;** De verdubbeling der woorden dient om de kerk des te meer tegen de vervolgingen harer vijanden te versterken. **uw ogen zijn duiven ogen.**

16. Zie, gij zijt schoon, *Christus* is schoon van nature, want Hij is het Lam zonder vlek, Exod. 12. Maar de Bruid is schoon uit genade, door de verdiensten van *Christus*, Joh. 1:16. **mijn Liefste, ja, liefelijk;** Dat is, niet stuurs, noch trots. Hij nodigt ons zeer vriendelijk, zeggende: *Komt tot mij, die belast en beladen zijt, Ik zal u verkwikken;* Matth. 11:28. **ook groent** Dat is, er worden dagelijks vele geestelijke kinderen in uwe gemeente geboren, uit het onsterflijke zaad van uw Woord; 1 Petr. 1:23. Hierom wordt de kerk genoemd *de moeder aller gelovigen;* Gal. 4:26. **onze bedstede.**

17. De balken De kerk prijst hare woning, om anderen daartoe te nodigen en aan te brengen. Zij noemt de verzamelingen der gelovigen *huizen*, in het getal van velen, omdat er vele gewone kerken zijn. Bij de *balken* wordt verstaan de leer der profeten en der apostelen; want daardoor wordt de kerk vast samengebonden in *Christus*, als het fundament; Ef. 2:20. Deze balken zijn van *cederen*, dat is sterk en onvergankelijk; want Gods Woord blijft in der eeuwigheid; Jes. 40:8; 1 Petr. 1:25. Van de duurzaamheid van het cederhout, zie Richt. 9:15. *Christus*, sprekende van de vastigheid en duurzaamheid zijner kerk, zegt: *De poorten der hel zullen daartegen niet vermogen;* Matth. 16:18. **onzer huizen zijn cederen, onze galerijen** Of, *wandelplaatsen*, of *welfselen*, gelijk Gen.

30:38,41. **zijn cypressen.** Dit hout is zeer lieflijk, daarom wordt met recht *Christus* bij hetzelfde vergeleken. Anders: *van Boratin*, in het Latijn *Bruta* genoemd, hetwelk een boom is, den cypresboom gelijk, zeer lieflijk van reuk, *Plin.nat.hist.lib. 12:17*. Het Hebreeuwse woord, dat hier in den tekst staat, wordt nergens in de Heilige Schrift gevonden dan hier alleen.

Hooglied 2

1. Ik ben Hier spreekt de Bruidegom weder, zo sommigen menen; maar anderen menen dat het de woorden der Bruid zijn. **een Roos** *De roos* is de edelste onder de bloemen en haar reuk verkwikt de hersenen. Bij de rozen van *Saron*, *Saron is een lustige, schone landstreek, strekkende van Cesarea tot Joppe, niet ver van de Middellandse zee. Aldus wordt ook genoemd ene stad aldaar gelegen. Zie breder van Saron, 1 Kron. 5:16; Jes. 33:9, en Jes. 35:3, en Jes. 65:10; Hand. 9:35.* dat is die te *Saron* wassen, worden verstaan uitnemend schone rozen; gelijk bij de leliën der dalen, dat is die in de dalen wassen, worden verstaan schone welriekende leliën. Salomo is zo schoon niet versierd geweest als een van deze, Matth. 6:29; maar overmits hier gesproken wordt van de roos, wassende in de velden van *Saron*, *Saron* is een lustige, schone landstreek, strekkende van Cesarea tot Joppe, niet ver van de Middellandse zee. Aldus wordt ook genoemd ene stad aldaar gelegen. Zie breder van Saron, 1 Kron. 5:16; Jes. 33:9, en Jes. 35:3, en Jes. 65:10; Hand. 9:35. en van de leliën in de dalen, maar niet van zulke, die in betuinde of besloten hoven wassen; zo schijnt het dat hiermede wordt te kennen gegeven dat de kerk van *Christus* verdrukking onderworpen is, gelijk de bloemen des velds van een ieder, die daar voorbijgaat, lichtelijk afgeplukt en van de beesten vertreden en afgebeten worden. Deze zin blijkt de rechte te zijn uit Hoogl. 2:2. **van Saron**, *Saron* is een lustige, schone landstreek, strekkende van Cesarea tot Joppe, niet ver van de Middellandse zee. Aldus wordt ook genoemd ene stad aldaar gelegen. Zie breder van Saron, 1 Kron. 5:16; Jes. 33:9, en Jes. 35:3, en Jes. 65:10; Hand. 9:35. **een Lelie der dalen.**

2. Gelijk De zin is: Zozeer als de lelie *vergeleken zijnde met de doornen* dezelve in schoonheid en heerlijkheid ver overtreft; also overtreft mijne liefste alle andere dochters, bij dezelve vergeleken zijnde; dat is, de ware kerk vergeleken zijnde bij andere vergaderingen, gaat dezelve alle in voortreffelijkheid ver teboven. **een lelie onder de doornen**, De bozen en goddelozen worden in de Schrift *en ook, naar veler gevoelen, in deze plaats doornen* genoemd, eensdeels ten aanzien hunner onvruchtbaarheid in het voortbrengen van goede vruchten; anderdeels vanwege hun stekelige boosheden tegen de kinderen Gods; zie Num. 33:35; Spreuk. 22:5; Ezech. 28:24. **also is Mijn vriendin onder de dochteren.** *Dochteren* worden in de Heilige Schrift genoemd de verzamelingen der mensen, somtijds der goeden, als: *de dochter Zions*; dat is de gemeente Gods; Jes. 37:22; somtijds der kwaden, als: *de dochter Babels*; Ps. 137:8, *de dochter Edoms*; Klaagl. 4:21.

3. Als een appelboom Dit zijn nu wederom de woorden der Bruid. Onze Heere *Jezus Christus* wordt dikwijls bij een boom vergeleken, gelijk Openb. 2:7, en Openb. 22:2. Hier bij een appelboom. Gelijk hij alle wilde bomen Dat is, die in het woud, of in het wild wassen. Buiten *Christus* zijn alle mensen wilde onghavende bomen, Rom. 11:17,24, die derhalve òf gene, òf kwade, òf zure, òf vruchten van onaangenamen smaak voortbrengen; tenzij dat zij door het geloof van *Christus* worden ingegriffeld, zo kunnen zij geen goede vruchten voortbrengen; Matth. 7:18; Joh. 15:4. verre tebovengaat; also, zegt hier de Bruid, overtreft ook *Christus*, mijn liefste, alle mensen, die van nature maar als wilde bomen Dat is, die in het woud, of in het wild wassen. Buiten *Christus* zijn alle mensen wilde onghavende bomen, Rom. 11:17,24, die derhalve òf gene, òf kwade, òf zure, òf vruchten van onaangenamen smaak voortbrengen; tenzij dat zij door het geloof van *Christus* worden ingegriffeld, zo kunnen zij geen goede vruchten voortbrengen; Matth. 7:18; Joh. 15:4. zijn. En gelijk een appelboom, met zijn brede en lage takken, goede schaduw en schuiling geeft tegen de hitte en lieflijke vrucht voortbrengt tot verkwikking van den mens, also vind ik ook schaduw, bescherming en verkwikking onder de vleugels zijner genade, zo tegen de

toorn Gods alsook in de hitte der vervolging. Alzo dat ik wens en poog altijd daaronder te schuilen. **onder de bomen** Dat is, die in het woud, of in het wild wassen. Buiten *Christus* zijn alle mensen wilde ongevarende bomen, Rom. 11:17,24, die derhalve òf gene, òf kwade, òf zure, òf vruchten van onaangename smaak voortbrengen; tenzij dat zij door het geloof van *Christus* worden ingegriffeld, zo kunnen zij geen goede vruchten voortbrengen; Matth. 7:18; Joh. 15:4. **des wouds, zo is mijn Liefste onder de zonen;** Te weten, van Adam, of der mensen; of *zonen*; dat is, jongelingen. Dezen allen overtreft *Christus* ver; Ps. 45:3. **ik heb groten lust in Zijn schaduw,** Te weten, onder des appelbooms schaduw, dat is onder zijne bescherming. Gelijk de bomen, ons beschaduwende, bevrijden van den brand en de hitte der zon, alzo bevrijdt ons *Christus* voor de hitte van den toorn Gods en de vervolgingen der boze wereld. Zie Ps. 121:5,6,7; Jes. 25:4. Zie ook de aantekening Ps. 91:1. **en zit er onder, en Zijn vrucht** Dit is nog een weldaad, die de Bruid verkrijgt door *Christus*; te weten, dat zij niet alleen van het kwaad verlost is, maar dat zij ook zijn lieflijke vruchten deelachtig wordt, als van zijn dood, verrijzenis, hemelvaart en andere weldaden. Anderen verstaan hier door *de vruchten* de vertroosting van *Christus*, die het hart der gelovigen zoet zijn. **is mijn gehemelte zoet.**

4. **Hij voert Of, *Hij voerde*. mij in het wijnhuis,** Hebreeuws, *in het huis van den wijn*; dat is, in het huis der vreugde en der blijdschap, die wij door de kracht en werking van den Heiligen Geest in onze harten ontvangen, 2 Cor. 1:5. Behalve dat de wijn den dorst verslaat, zo maakt hij ook het hart vrolijk, Ps. 104:15, en hij doet het zijne droefenis vergeten. Zie Spreuk. 31:6,7. Tot dit huis der vreugde worden alle kinderen Gods genodigd; Spreuk. 1:20; zie ook Spreuk. 9:1, enz. **en de liefde** Versta hier de liefde, waarmede *Christus* ons liefheeft en bemint, Ef. 5:2. Daarom lezen enigen de laatste woorden van Hoogl. 2:4 aldus: *Zijne banier is liefde over mij*, of te mijwaarts. Zie 2 Thess.

2:16, en Rom. 5:5. **is Zijn banier** Gelijk de soldaten van elkander onderscheiden worden door banieren of vaandels; alzo worden de ware ledematen der gemeente van *Jezus Christus* onderkend en onderscheiden van de huichelaars, door den Geest der aanneming en zijne vruchten, Rom. 8:14; 1 Joh. 3:24. De banier betekent ook beschutting en bescherming tegen al de geestelijke vijanden, den duivel, den dood en de verdoemenis. **over mij.**

5. **Ondersteunt** De kerk spreekt hier tot de vrienden des Bruidegoms, die zijn de rechte leraars, Joh. 3:29; biddende dat zij haar versterken met den troost van het *heilig Evangelie*, eer zij bezwijke van verlangen. **gijlieden mij met de flessen,** Dat is met wijn, die in de flessen is, gelijk Hos. 3:1; Luk. 22:20; dat is met de Heilige Schrift, in welke *Christus* zijn wijn en melk, dat is, al zijne beloften en geestelijke vertroosting besloten heeft. Zie Ps. 94:19, en Ps. 119:92. **versterkt** Of, *onderstroot mij appelen*; te weten, opdat ik door den reuk derzelve verkwikt worde, waartoe de oranjeappelen en citroenen inzonderheid zeer dienstig en bekwaam zijn. Hierbij worden verstaan de troostelijke leringen der Heilige Schrift, aangaande de genade en verdiensten van *Christus*. **mij met de appelen, want ik ben krank** Dat is, ik ben flauw en amechtig door het gedurig verlangen naar de vertroosting mijns Bruidegoms en de tekenen zijner genade; zie Ps. 42:2; Ps. 63:2; Hoogl. 3:1,2, en Hoogl. 5:6,8. Het is God, die al onze krankheden geneest; Ps. 103:3. **van liefde.**

6. **Zijn linkerhand** De gemeente wenst en verwacht de genadige en goedertierene hulp, die de Bruidegom haar in den nood zou bewijzen, haar troostende door den Heiligen Geest en zijn Woord. Zie Hoogl. 8:3; Ef. 5:29. **zij onder mijn hoofd,** Te weten gelijk een peluw, om op te rusten. Door de zonde wordt het ganse hoofd krank en het hart mat; Jes. 1:5. Maar door de vertroosting des Heiligen Geestes worden onze consciëntiën versterkt, en onze zonden *oorzaken onzer ellenden* vergeven. Zie Rom. 14:17; 1 Joh. 2:12, en 1

Joh. 3:24. en Zijn rechterhand omhelze mij. Dit is een uitwendig teken van liefde. Zie Gen. 29:13, en Gen. 48:10.

7. **Ik bezweer u**, Dit nemen sommigen als woorden des Bruidegoms, anderen als woorden der Bruid. De zin is: Ik vermaan en betuig u op het hoogste. **gij, dochteren** Dat is: O gij speelgenoten. Zie Hoogl. 3:5, en Hoogl. 8:4. **van Jeruzalem! die bij de reeen**, Anders: *Ik bezweer u bij de reeën*, enz.; dat is, zo lief als u de reeën en de hinden *Hinden* zijn wijfjes der herten. zijn, dat gij die liefde niet opwekt; dat is, dat gij de rust des Bruidegoms, of der Bruid, dat is de gemeente, niet verstoort; te weten door ketterij, scheuring, of met ergernis te geven. **of bij de hinden** *Hinden* zijn wijfjes der herten. **des velds zijt, dat gij die liefde niet opwekt, noch wakker maakt, totdat het** Dat is, nimmermeer derzelve rust stoort. *dezelve luste!*

8. **Dat is** Te weten de stem, die ik daar hoor. Dit spreekt de Bruid. Zij wil zeggen: Dat is zijne onderwijzing, die ik daar hoor. Zie Joh. 10:3,4, en Joh. 18:37; Hand. 13:46,47; Hebr. 3:7. **de stem mijns Liefsten, ziet Hem, Hij komt**, Te weten tot mijn hulp en bijstand, gelijk Jes. 35:4; Joh. 14:23; Openb. 22:20. **springende** Ene gelijkenis, genomen van de snelle reeën en hinden, bij welke de Bruidegom wordt vergeleken, Hoogl. 2:9, om aan te wijzen de vrijwilligheid van *Christus* in het helpen en redden zijner Bruid. **op de bergen, huppelende op de heuvelen!**

9. **Mijn Liefste is gelijk een ree, of een welp der herten; ziet, Hij staat achter onzen muur**, Versta hier den vurigen muur der kerk, dat is, de bewaring en beschutting, die God zijne kerk bewijst door zijn heilige engelen. Zie 2 Kon. 6:17; Ps. 34:8; Zach. 2:5. Als hier staat *onzen muur*, daarmede wordt te kennen gegeven dat deze muur is een bolwerk, dat de kerk eigen is en haar alleen toekomt. Anderen verstaan die woorden: *Hij staat achter onzen muur*, aldus, dat zij betekenen een nadere gemeenschap met *Christus* dan toen Hij nog ver af was, komende al springende op de bergen, Hoogl.

2:8, maar evenwel zo na nog niet, of daar was nog een muur tussenbeiden. Zodat hier aangewezen worden te trappen, waarmede *Christus* zijne liefde jegens zijne kerk is bewijzende, niet gelijkelijk, maar naardat Hij acht ons goed te wezen. **kijkende** Dit is een gelijkenis, genomen van een wachter, die op een toren de wacht houdt. Zie 2 Kon. 9:17; Ezech. 33:2. De Heere *Christus* is de rechte wachter en hoeder van Israël, die nimmermeer slaapt nocht sluimert; Ps. 121:4. Hij ziet en bespot al de raadslagen der goddelozen tegen zijne kerk; Ps. 2:4. **uit de vensteren, blinkende** Of, *glinsterende als ene bloem*; dat is, zichzelf als een bloem vertonende; te weten lieflijk en aangenaam. Het is vast hetzelfde, dat straks gezegd is. De wederhaling dient tot versterking en bevestiging van het voorzeide. **uit de tralien**. Meermalen worden de traliën en vensters bijeengevoegd, gelijk Richt. 5:29; Spreuk. 7:6, en elders.

10. **Mijn Liefste** Met deze woorden geeft de Bruid te kennen de oorzaak van de snelle komst haars Bruidegoms, te weten om haar door zijnen Geest en zijn Woord te roepen uit haar bedroefden staat tot een beteren. **antwoordt, en zegt tot mij: Sta op, Mijn vriendin, Mijn schone, en kom!** Hebreeuws, *komt u*. Alzo ook Hoogl. 2:13. Zie de aantekening Gen. 12:1. En *kom herwaarts*, te weten om mij te dienen.

11. **Want zie, de winter** Dat is, de tijd van de verdrukking der gemeente. Vergelijk Zach. 14:8. **is voorbij, de plasregen** Dat is, de tijd der beproeving in tegenspoed is door *Christus* verlicht. Zie Jes. 4:6, en Jes. 32:2; Matth. 7:27. **is over, hij is overgegaan; Of, hij is heengegaan.**

12. **De bloemen worden gezien** Of, *vertonen zich*. Dit is ene beschrijving der lente; geestelijk verstaan zijnde betekent het de wederoprichting der kerk, nadat de zwarigheden verdwenen zijn. Zie Ps. 72:16; Jes. 27:6; Hos. 14:4,5,6. **in het land, de zangtijd** Of, *de tijd des gezangs*, of de tijd van kwinkeleren; dat is, de lente, of de meitijd, wanneer de vogels zingen; dat is, de gelovigen beginnen te verkwikken en van

vreugde te zingen. Anders: *de snoeitijd*. genaakt, en de stem der tortelduif wordt gehoord in ons land.

13. De vijgeboom Dat is, de mensen, die tevoren als dorre bomen waren, beginnen nu geestelijkerwijze te bloeien door mijne genade; de gemeente, die tevoren woest gelegen hebben, geven nu beginselen van schone vruchten door de kracht van mijn Geest en Woord, en zij geven van zich een lieflijken reuk, 2 Cor. 2:15. Zie de gelijkenis van den vijgeboom, Matth. 24:32; Luk. 13:6. **brenkt zijn jonge vijgjes** Of, *onrijpe vijgen*. Het Hebreeuwse woord, dat hier gebruikt wordt, vindt men alleen hier. **voort, en de wijnstokken** Door *de wijnstokken* worden hier de particuliere kerken verstaan, gelijk Jes. 5:1; Hos. 9:10. **geven reuk** Te weten, een treffelijken reuk, gelijk Hoogl. 7:13. **met hun jonge druifjes**. Of, *tedere, kleine, groene, onrijpe druiven*. Het Hebreeuwse woord is hier alleen en onder, Hoogl. 2:15, en Hoogl. 7:12. **Sta op, Mijn vriendin! Mijn schone, en kom!** Gelijk boven, Hoogl. 2:10.

14. Mijn duive, Aldus wordt de gemeente van *Christus* genoemd vanwege hare kuisheid en eenvoudigheid. Zie Matth. 10:16, en boven, Hoogl. 1:15. **zijnde** Daar schuilende uit vrees der vijanden. Zie Jer. 48:28. Anders: *die u onthoudt in de scheuren der steenrotsen;* beschaamd zijnde vanwege de mismaaktheid uwer zonden. **in de kloven der steenrotsen, in het verborgene** Die u in onbewoonde plaatsen, in holen en spelonken, vanwege de vervolging verbergt; gelijk 1 Kon. 18:4; Ps. 55:7,8, en Ps. 68:14; Openb. 12:6. Sommigen zetten het over, *een verborgen trap*, duidende zulks op den Heere *Christus*, die de trap en ladder is naar den hemel; Gen. 28:12; Joh. 1:52. **ener steile plaats, toon Mij** Dat is, kom tot mij, wandel voor mij oprechtelijk, gelijk Gen. 17:1; Rom. 12:1; Ef. 5:27. Te weten, nadat gij door mijn Geest en bloed zult gereinigd zijn. **uw gedaante, doe Mij uw stem horen;** Dat is, uwe gebeden en lofzangen. Zie Ps. 5:4, en Ps. 28:2, en Ps. 42:5, en Ps. 50:15, en

elders. **want uw stem is zoet,** Dat is, zij is mij aangenaam, te weten als zij uit een waar geloof spruitende is. **en uw gedaante is liefelijk.**

15. Vangt Dit zijn de woorden des Bruidegoms tot zijne metgezellen, dat is, *Christus* tot de leraars of herders der kerk en tot de Christelijke overheden. En *vangen* is hier te zeggen dat de leraars der vossen loze en boze leringen moeten tegenstaan en wederleggen, en dat de overheden die moeten tonen. **gijlieden ons de vossen,** De vossen bederven de wijngaarden met het afeten der druiven. Alzo bederven en vernielen de valse leraars, kettters en bedriegelijke regeerders de ware religie en kerk Gods. Zij worden bij vossen vergeleken, hier en Ezech. 13:4; Luk. 13:32; eensdeels vanwege hunne bedriegelijkheid; 2 Cor. 11:13; anderdeels vanwege hunne schadelijkheid, dewijl hun woord verteert als een kanker; 2 Tim. 2:17. Zie dergelijke beschrijvingen en waarschuwingen, Jer. 12:10; Ef. 4:14; Tit. 1:10,11; Hebr. 13:9; 2 Petr. 2:1,12. # Tit 1.10,11 Heb 13.9 2Pe 2.1,12 **de kleine vossen, die de wijngaarden verderven, want onze wijngaarden hebben jonge druifjes.** Of, kleine, tedere.

16. Mijn Liefste Dit zijn de woorden der Bruid, gelijk Hoogl. 6:2, en Hoogl. 7:10. De zin is: Hij is mijn Herder, en ik ben de kudde zijner schapen, daarom kan mij niets ontbreken. Zie Ps. 23:1; 1 Joh. 4:13. **is mijn, en ik ben Zijn, Die weidt** De zin is: Hij weidt zijne kudde, niet alleen op een gezonde, maar ook op een genoegelijke weide, zo lieflijk en genoegelijk, alsof zij vol leliën stond. Verstaande hierbij de weide van het goddelijke Woord, hetwelk zoet is als honig en honigraten; en in het gezelschap der godzaligen, die als leliën onder de doornen zijn. **onder de lelien,**

17. Totdat de dag Dat is de tijd der wetenschap, heiligheid, des troostes, vredes en der geestelijke blijdschap. Zie Rom. 13:12,13, en 1 Thess. 5:5; 2 Petr. 1:19. **aankomt,** Hebreeuws, *aanblaze*. Aldus spreken de Hebreëen, omdat de dag

gemeenlijk met enige koelte opgaat. en de schaduwen Dat is, al hetgeen nog onvolmaakt is. vlieden; keer om, Te weten tot mij; het zijn de woorden der Bruid tot haren Bruidegom, hem biddende en aanroepende, dat Hij haar wil bijstaan in haar nood en zwarigheden. mijn Liefste! wordt Gij Te weten in snelligheid, om mij te helpen; zie Hoogl. 2:8. gelijk een ree, of een welp der herten, op de bergen van Bether. Of, *Bitrons*, of *der scheiding*. Dit zijn de bergen Gileads, die door de Jordaan van *Judea* afgescheiden worden. Deze bergen waren vol wild en zeer bekwaam tot de jacht. Zie de aantekening 2 Sam. 2:29.

Hooglied 3

1. Ik zocht des nachts Hebreeuws, *in de nachten*. Hierdoor worden te kennen gegeven de grote aanvechtingen en bekoringen der kerk, gelijk Jes. 21:12, en Jes. 26:9; Amos 5:18. En tegelijk wordt hier aangewezen dat de kerk ten tijde van aanvechting en vervolging, als het schijnt dat zij verlaten is, *Christus* zoekt door het gebed. Zie Deut. 4:29; Jer. 50:4; Hos. 3:5, en Hos. 5:15; Zef. 2:3; Matth. 7:7. # Mt 7.7 op mijn leger Hem, Dien Te weten mijnen Bruidegom *Jezus Christus*, zijne genade en goedertierenheid, die van ons gevonden wordt als wij zijne genade in ons hart gevoelen tot onze vertroosting. mijn ziel liefheeft; ik zocht Hem, maar ik vond Hem niet; Dit strijdt niet tegen de belofte van *Christus*, Matth. 7:7; want die stelt geen juisten tijd van vinden, maar die staat alleen in Gods hand; Hij alleen weet den bekwamen tijd tot hulp, Hebr. 4:16. Onder, Hoogl. 3:4, staat dat de Bruid, na een weinig tijds, haren liefste gevonden heeft. *ik zeide*:
2. Ik zal nu opstaan, en in de stad Dat is, in de gemeente Gods, Ps. 87:3; of in het geestelijke Jeruzalem; zie Hebr. 12:22. omgaan, in de wijken Of, *markten, brede plaatsen*. Zie Luk. 14:21,22,23. en in de straten; ik zal Hem zoeken, Dien mijn ziel liefheeft; ik zocht Hem, maar ik vond Hem niet.

3. De wachters, Versta hier onder den naam van *wachters* zodanige leraars, gelijk die waren, van wie Jesaja zegt, Jes. 56:10: *Zij zijn stomme honden, zij kunnen niet bassen*, of, men kan hier door *de wachters* verstaan de groten en wijzen dezer wereld, die, ofschoon men hun vraagt waar *Christus* te vinden is, zulks niet weten te zeggen. Zie Matth. 2:3,4. Vergelijk onder, Hoogl. 5:7. die in de stad omgingen, vonden mij: *ik zeide*: Hebt gij Dien De zin is: Weet gij mij mijnen vriend of Bruidegom niet te wijzen? gezien, Dien mijn ziel liefheeft?
4. Toen ik een weinigje Te weten een weinig tijds, of plaats. Hebreeuws, *een weinig dat ik van hen was voorbijgegaan, totdat De kerk geeft hier te kennen dat zij, de genade van Christus weder gevoelende, in zijne gemeenschap volstandiglijk wil blijven. ik vond*, enz. van hen weggegaan was, vond ik Hem, Hier is vervuld de belofte onzes Heeren *Jezus Christus*, Matth. 7:7: *Zoekt en gij zult vinden*, enz. Dien mijn ziel liefheeft; ik hield Te weten met de hand des geloofs. Zie Spreuk. 4:13; Ef. 3:17; Col. 1:23. Zie ook Gen. 32:26. Hem vast, en liet Hem niet gaan, totdat De kerk geeft hier te kennen dat zij, de genade van *Christus* weder gevoelende, in zijne gemeenschap volstandiglijk wil blijven. ik Hem in mijner moeders huis gebracht had, en in de binnenste kamer van degene, die mij gebaad Of, *die mij ontvangen heeft*. heeft.
5. Ik bezweer u, Dit gehele vers is verklaard Hoogl. 2:7. gij dochteren van Jeruzalem! die bij de reeen of bij de hinden des velds zijt, dat gij de liefde niet opwekt, noch wakker maakt, totdat het *haar* luste!
6. Wie is zij, Dit is ene verwondering der zwakgelovigen, sprekende van de kerk, als van het volk Israël, dat uit de woestijn opging naar het beloofde land, zich verwonderende over de vrijmoedigheid en heerlijkheid der kerk, nadat zij ontworsteld was uit de verdrukking en zware aanvechting, waarvan boven, Hoogl. 2: gesproken is, alsook in het

begin van Hoogl. 3. **die daar opkomt uit de woestijn**, Bij de *woestijn* wordt hier verstaan de verwoesting van de uiterlijke gedaante der kerk, zo door tirannie als door ketterij, scheuring en zware ergernissen; gelijk het woord *woestijn* ook genomen wordt Jes. 32:15; Openb. 12:6. **als rookpilaren**, Als een sterke rook, die recht opgaat, gelijk een pilaar, of *palmtree*, welke betekenis het Hebreeuwse woord ook heeft. Dit betekent de vrijmoedigheid der kerk in het oefenen van den waren godsdienst, zonder dien na te laten uit vrees der boze mensen, of andere inzichten; Hebr. 12:1. **berookt met mirre** Door *mirre* en *wierook* moet men verstaan de verdiensten van *Jezus Christus*, die God den Vader een welriekende reuk zijn, Ef. 5:2; Openb. 8:3,4,5. **en wierook, en met allerlei poeder** Men kan bij dit *poeder* verstaan de vruchten der wedergeboorte, alsook, en inzonderheid, de gebeden en dankzeggingen der gelovigen; Mal. 1:11. **des kruideniers? Of, der drogisten. Anders: der apothekers, der parfumeriebereiders.**

7. **Ziet**, Dit schijnen woorden van de Bruid te zijn. **het bed**, Anders: *zijn bed is als het bed van Salomo*. **dat Salomo** Hierdoor wordt afgebeeld dat de kerk Gods van *Christus* bewaard wordt, maar nog veel beter en voortreffelijker dan de koning Salomo door al zijne trawanten is bewaard geworden. Want de engelen Gods, die dienstbare geesten zijn, worden van *Christus* uitgezonden om hen te beschutten en te beschermen. Zie Hebr. 1:14. De gelovigen kinderen Gods, aldus bewaard en bewaakt zijnde, *vrezen niet voor den schrik van den nacht, noch voor den pijl die des daags vliegt*; Ps. 91:5. Hierbij kan men ook verstaan de herders en leraars, die de kerk Gods moeten bewaken en bewaren. **heeft, daar zijn zestig helden rondom van de helden** Wat al kloeke dappere helden er in Israël geweest zijn, is te zien 1 Kron. 11:10,11 tot 1 Kron. 11:47 en 1 Kron. 12:1,2, tot 1 Kron. 12:38. **van Israel;**

8. **Die allemaal** Alzo zijn ook de heilige engelen gewapend met Gods rechtvaardige wraak, als met zwaarden om de goeden te beschermen en om de kwaden te straffen; 1

Kron. 21:16. Alle getrouwe herders der kerk zijn gewapend met het Woord Gods en de Christelijke tucht, hebbende Te weten gereed en vaardig staande om te vechten; gelijk Exod. 32:27. beide wraak tegen alle ongehoorzaamheid; 2 Cor. 10:6; Ps. 149:7. Hoewel ook anderszins alle Christenen gewapend zijn met het zwaard des Geestes; Ef. 6:17. **zwaarden houden, geleerd** Te weten van God, die de handen zijns volks leert strijden; 2 Sam. 22:35; en zijnen engelen en leraars kracht geeft om de kerk te bewaken en te bewaren. Anders: *ervaren, geschikt, geoefend*. **ten oorlog, elk hebbende** Te weten gereed en vaardig staande om te vechten; gelijk Exod. 32:27. **zijn zwaard aan zijn heup, vanwege** Des nachts is men aan meer gevaren onderworpen dan des daags, hetzij van dieverij, moorderij, verraderij, of dergelijk ongemak, hetwelk meest bij nacht geschiedt; zodat men alsdan goede wacht moet houden, Matth. 24:43,44. Alzo moet elk Christelijk ridder gewapend staan, gelijk de apostel ons leert Ef. 6:12,13,14; inzonderheid ten tijde van vervolging. **den schrik des nachts.**

9. **De koning Salomo heeft zich een koets** Het Hebreeuwse woord betekent eigenlijk ene *bruidkoets* of *bedstede*. Doch het betekent ook een *koetswagen*. Het schijnt dat hier gesproken wordt van dien triomfwagen, waarvan Ps. 45:5 geschreven staat, waar bij den *wagen* verstaan wordt het woord der waarheid, of de predikatie van het *heilig Evangelie*. Anderen verstaan door het Hebreeuwse woord een sierlijk gebouw. **gemaakt van het hout** Dat is van cederhout, hetwelk op den berg Libanon overvloediglijk pleegt te wassen. Zie de aantekening Richt. 9:15. Dit hout verrot niet. Zodat de leer van het *heilige Evangelie* bekwamelijk bij hetzelfde mag vergeleken worden. Want *het is een eeuwige Evangelie*, Openb. 14:6. Zie Hoogl. 1:17. **van Libanon.**

10. **De pilaren** Door de pilaren of kolommen wordt de standvastigheid betekend, Openb. 3:12, en door de *pilaren* van zilver kan men hier verstaan de getrouwe herders der kerk, doch inzonderheid de profeten en apostelen. Zie Gal. 2:9.

derzelve maakte hij *van* zilver, haar vloer Of, *bodem, grond, onderlaag*; anders: *stoel*; te weten, waarop Salomo zat in zijne koets. *Christus*, die de grondslag of het fundament zijner kerk is, wordt terecht bij goud vergeleken, maar de pilaren bij zilver. Zie 1 Cor. 3:11; Openb. 21:21. **van goud, haar gehemelte** Versta bij dit gehemelte de koninklijke bescherming Gods over zijne kerk. **van purper; het binnenste was bespreid** Of, *geplaveid, gevloerd, of bezet met lieflijkheid, of geplaveid met liefde*; dat is, lieflijk gewrocht, te weten, met lieflijke beelden of schone figuren geborduurd, of kunstiglijk met de naald gewrocht van de dochteren van Jeruzalem. Anders: *ontstoken*. Naar de geestelijke beduiding kan men hier door *de liefde* verstaan die innerlijke liefde, die God zijnen kinderen toedraagt, gevende zijnen Zoon voor het leven derzelve, mitsgaders die liefde, die wij God en onzen naasten toedragen; want wij kunnen God niet liefhebben, of Hij moet ons eerst zijne liefde bewijzen; 1 Joh. 4:10. Sommigen verstaan Hoogl. 3:9,10 als ene beschrijving van de hemelse heerlijkheid. **met de liefde van de dochteren van Jeruzalem.**

11. **Gaat uit**, In Hoogl. 3:11 wordt onder den naam en de heerlijkheid van Salomo, die een voorbeeld op *Christus* geweest is, beschreven de glorie, die alle kinderen Gods zullen aanschouwen op de bruiloft des Lams, die voor de uitverkoren kinderen Gods bereid is. Als wij vermaand worden uit te gaan, daarmede wordt te kennen gegeven dat het de moeite waard is dat men wat moeite daarom doe, gelijk men doet om een koning in zijn triomf te aanschouwen. **en aanschouwt, gij, dochteren van Sion! den koning Salomo, met de kroon, waarmede Hem Zijn moeder kroonde op den dag Zijner bruiloft**, Anders: *zijner ondertrouw*; te weten toen Salomo trouwde met zijne bruid. Geestelijkerwijze mag men hier verstaan het huwelijk van *Christus* met zijne kerk, hetwelk geschiedt als zij de predikatie van het *heilige Evangelie* met waar geloof aanneemt, alsdan wordt zij gezegd aan *Christus* te huwelijken; 2

Cor. 11:2. Gelijk zich een bruidegom over zijne bruid verheugt, also verheugt zich God over zijn volk; zie Jes. 62:1,5. **en op den dag der vreugde Zijns harten.**

Hooglied 4

1. **Zie, gij zijt schoon**, De Bruid van *Christus* wordt schoon genoemd, niet alleen ten aanzien dat zij in *Christus* wordt aangemerkt, maar ook omdat zij naar het beeld van *Christus* veranderd wordt van klaarheid tot klaarheid, *als van des Heeren Geest*; 2 Cor. 3:18. Zie boven, Hoogl. 1:15. **Mijn vriendin! zie, gij zijt schoon; uw ogen zijn duiven ogen tussen** Of, *tussen uwe tuigen*; gelijk onder Hoogl. 4:3. Anders: *uwe haarbindselen*. **uw vlechten; uw haar is als een kudde** Dat is, het is schoon, glad en teder, als het haar der geiten, die op den berg van Gilead weiden, of ergens in een goede vette landouw gaan, en daarvan vet worden en teder zacht haar krijgen; dat is, gij zijt versierd met goede werken. **geiten, die het gras van den berg Gileads** Deze landstreek was zeer bekwaam om het vee te weiden, vanwege hare vettigheid, gelijk blijkt uit Gen. 31:21; Num. 32:1; Jer. 22:6. **afscheren**. Het Hebreeuwse woord vindt men alleen hier en onder, Hoogl. 6:5; het betekent afscheren, of kaal maken; dat is afeten. Anders: *die glinsteren van den berg van Gilead*.
2. **Uw tanden** Te weten, uw geestelijke tanden, met welke gij de spijs der ziel moet herkauwen, hebben al het sieraad, dat men in de tanden zou mogen vereisen, en zijn dienvolgens bekwaam om de geestelijke spijs te kauwen en herkauwen. **zijn als een kudde schapen, die geschoren** Of, *afgesneden zijn*; of die elkander gelijk gemaakt zijn, alzo dat de een niet groter is dan de ander, anderszins zou het kwalijk staan en hinderlijk zijn in het kauwen der geestelijke spijs. **zijn, die uit de wasstede** Of, die opkomen van het wassen, en derhalve schoon en wit zijn. **opkomen; die al te zamen tweelingen**

voortbrengen, en geen onder hen is jongeloos.

3. Uw lippen De lippen zijn de instrumenten om de woorden voort te brengen; en hier betekenen zij de leraars van het Woord en derzelve lieflijke leringen, hetwelk met de naastvolgende woorden *en uwe spraak is lieflijk* breder wordt te kennen gegeven. **zijn als een scharlaken** Dat is, rood, hetwelk in de lippen geprezen wordt. Het betekent dat hare leer den ledematen der gemeente aangenaam is. **snoer, en uw spraak is lieflijk; de slaap uws hoofds is als een stuk** Daar men rode korrels of granen in ziet. Onder den slaap moet men mede verstaan de rode blozende wangen, zijnde een deel van de schoonheid van het aangezicht. Doch hier betekent het schaamte, en eerbaarheid in de ledematen der Kerk, zich nauw wachtende van iets te doen of te spreken, waar zij schaamrood van worden. **van een granaatappel tussen** Gelijk boven, Hoogl. 4:1. **uw vlechten.**

4. Uw hals Dat is, uw hals is recht op hoog en sterk, en met sieraad omhangen, gelijk die schone toren, dien David gebouwd heeft. Zie Neh. 3:19,25, en Micha 4:8. Doch anderen verstaan dit van den burg Davids, 2 Sam. 5:7,9. Dit betekent den moed, kloekmoedigheid en zekere hoop der kerk van *Christus*, die met *Christus* haar Hoofd verenigd zijnde, haar nek niet meer buigt om den duivel te dienen of de zonde, Rom. 6:17,18; of de mensen, 1 Cor. 7:23. Maar door de wapenen van haren krijg *die niet vleselijk zijn, maar machtig door God, om de sterken neder te werpen*, 2 Cor. 10:4, staat zij vast in den bozen dag, gewapend gelijk er geschreven staat Ef. 6:11, enz. # Eph 6.11 **is als Davids toren, die gebouwd is tot ophanging** Of, *tot ene wapenkamer, of magazijn van allerlei wapentuig*. Het Hebreeuwse woord wordt alleen hier gevonden; en het schijnt dat hier zulke wapenen worden te verstaan gegeven, die tot kwetsing of bezering des vijands dienen, gelijk door de rondassen en schilden zodanige wapenen, waarmede men zijn lichaam beschermt en de slagen afweert. **van**

wapentuig, waar duizend rondassen Het getal van duizend staat hier en elders voor een groot getal. **aan hangen, altemaal zijnde schilden der helden.** Van de helden Davids en hun kloeke daden zie 2 Sam. 23:8, en 1 Kron. 11:10 tot 1 Kron. 11:47, wier schilden ter eeuwig gedachtenis in Davids toren opgehangen zijnde, hier betekenen al diegenen, die door het schild des geloofs, vele grote en treffelijke dingen hebben uitgericht, van welke de apostel enigen verhaalt Hebr. 11.

5. Uw twee borsten Versta hier bij de twee grote borsten die leringen en vertroosting, die in het Oude en Nieuwe Testament te vinden zijn, waarmede de gelovigen gespijsd en gelaafd worden. Zie Jes. 66:11, en 1 Petr. 2:2. Anderen verstaan door de twee borsten der Bruid de bediening des Woord Gods en der heilige sacramenten, waarmede de schapen en lammeren van *Christus* als op een goede vette weide gevoed worden. **zijn gelijk** Dat is, zij zijn beide schoon, vol, vast en elkander gelijkvormig. Alzo zijn in alle manieren het Oude en Nieuwe Testament elkander gelijk, het een met het andere in alles accorderende en overeenkomende. **twee welpen, tweelingen van een ree, die onder** Te weten, in vette en gezonde weiden, betekende de goede en gezonde leer der kerk. Zie Hoogl. 5:13. **de lelien weiden.**

6. Totdat De Bruidegom beantwoordt hier de zwaarigheid, die zijne Bruid mocht voorwerpen, zeggende: Heere *Jezus Christus*, ben ik zo schoon in uwe ogen, waarom wacht Gij zolang met het houden van onze bruiloft? Hierop antwoordt de Bruidegom: Gij moet verwachten den tijd, die hiertoe van eeuwigheid bestemd en besloten is; te weten den tijd van de oprichting aller dingen; Hand. 3:21. Dat is, totdat der wereld avond of einde komt, dan zal Ik u tot mij opnemen, middelerwijl zal Ik tot den mirreberg gaan; dat is ten hemel opvaren, waarheen de gelovigen dagelijks hunne gebeden *die als een welriekende mirre en wierook zijn*; Hoogl. 5:13 opofferen en heenzenden; Ik aldaar zijnde en blijvende uw Voorspreker bij mijn hemelsen

Vader. de dag aankomt, en de schaduwen vlieden, zal Ik gaan tot den mirreberg, en tot den wierookheuvel.

7. **Geheel** Boven, Hoogl. 4:1, en Hoogl. 1:15, wordt de Bruid *schoon* genoemd; hier wordt zij *geheel schoon* genoemd, dewijl zij in *Christus* geheel schoon en volmaakt is, Ef. 5:25,26,27; Col. 1:22; en Col. 2:10; Openb. 14:5. **zijt gij schoon, Mijn vriendin, en er is geen gebrek** Zie van dit woord Spreuk. 9:7. **aan u.**

8. **Bij Mij** Dit spreekt *Christus* tot zijne Bruid, die Hij straks gezegd heeft heel schoon te zijn. De zin is: Kom tot mij in den hemel, dien gij nu door het geloof aanschouwt, als gij het beloofde land Kanaän zaagt van boven de omliggende bergen, die hier genoemd worden, zijnde nog onder de tirannen gezeten, die men hier moet verstaan door de leeuwen en luipaarden. Zie Ps. 57:4. Enigen verstaan hier door deze bergen aan verscheidene hoeken van het Joodse land liggende, niet alleen de beroeping der Joden, maar ook der heidenen in die vier hoeken der wereld verstrooid. **van den Libanon af, o bruid!** Aldus wordt de kerk hier en in het volgende genoemd, ten aanzien van het geestelijke huwelijk met haren Bruidegom *Christus*, hetwelk in den dag der bruiloft in den hemel zal voltrokken worden. Zie Joh. 3:29; 2 Cor. 11:2, en Ef. 5:25; Openb. 19:7, en Openb. 21:2,9. **kom bij Mij van den Libanon af; Libanon, of Libanus,** is wel een zeer lustige plaats geweest, Deut. 3:25, maar bij andere vruchtbare plaatsen vergeleken zijnde, was het ene wildernis, Jes. 29:17, en als een wildbaan, of jachtplaats, 2 Kon. 14:9, waarop hier gezien wordt. Doch op andere plaatsen der Heilige Schrift betekent *Libanus* voortreffelijke en lieflijke dingen, ten aanzien van de menigte der schone bomen, die daarop wiessen; gelijk Hoogl. 3:9, en Hoogl. 5:15. **zie van den top** Of, *spits*. Hebreeuws, *het hoofd*. van *Amana*, Dit is ene berg in *Syrië*, waar een vallei en rivier was, die denzelfden naam hadden, anders genoemd *Abana*, 2 Kon. 5:12. *Strabo* zegt, *lib. 14*, dat deze berg is bezeten geweest van

verscheidene tirannen. **van den top** Of, *spits*. Hebreeuws, *het hoofd*. van *Senir* Van de bergen *Senir* en *Hermon* zie Deut. 3:9. *Senir* is hier te nemen voor een deel van den berg *Hermon*. en van *Hermon*, *Hermon* is een vermaarde berg, van welken te lezen is Ps. 42:7, en Ps. 89:13. Hij wordt anders *Sion* genoemd, met ene *S.*; Deut. 4:48. **van de woningen der leeuwinnen, Of, der leeuwen.** van de bergen der luipaarden. Hierbij verstaan enigen: *verlost en bevrijd zijnde, zult gij zien het gevaar waarin gij geweest zijt.* En aan de andere zijde *zult gij zien den gelukkigen staat, waar gij toe gebracht zijt;* of iets dergelijks; zie 1 Cor. 6:9,10,11.

9. **Gij hebt Mij het hart** Of, *mijn hart hebt gij genomen. genomen, Of, beroofd, of gewond;* te weten door liefde. Zie Jes. 62:5. Het Hebreeuwse woord betekent: *Gij hebt mij gehard, of onthart.* De zin is: Gij hebt mijne gunst en liefde verworven, niettegenstaande uw veelvoudige gebreken. **Mijn zuster,** Aldus wordt de kerk genoemd ten aanzien dat *Christus* onzer aller broeder is, hebbende ons vlees en bloed aangenomen en ons door het geloof tot Gods kinderen en zijne broeders en medeërfgnamen gemaakt. Zie Matth. 12:50; Joh. 1:13; Rom. 8:16,17; Hebr. 2:11. **O bruid! gij hebt Mij het hart** Of, *mijn hart hebt gij genomen. genomen, Of, beroofd, of gewond;* te weten door liefde. Zie Jes. 62:5. Het Hebreeuwse woord betekent: *Gij hebt mij gehard, of onthart.* De zin is: Gij hebt mijne gunst en liefde verworven, niettegenstaande uw veelvoudige gebreken. **met een van uw ogen,** Dat is, door het ware geloof, waarmede gij mij aanschouwt en omhelst als uw lieven Bruidegom, wint gij mij het hart af. Zonder geloof kunnen wij God niet behagen; Hebr. 11:6. **met een keten** Dat is met het sieraad uwer goede werken, uit een waar geloof spruitende; zie Spreuk. 1:9. Deze keten hebben wij van onszelven niet, maar door de genade Gods, gelijk te zien is Hoogl. 1:11. God kroont in ons zijn eigen gaven. **van uw hals.** Te weten, hangende.

10. Hoe schoon Dat is, hoe gemakkelijk en hoe aangenaam is het mij, dat Ik uwe liefde te mijwaarts bespeur. Zie boven, Hoogl. 1:2. Deze liefde is gelegen in het onderhouden der geboden van *Christus*; 1 Joh. 2:3,4,5. **is uw uitnemende liefde, Mijn zuster, o bruid! hoeveel beter is uw uitnemende liefde dan wijn,** Zie de aantekening boven, Hoogl. 1:2,4. **en de reuk uwer olien** Versta door de oliën of zalven de gaven van den Heiligen Geest, welke de kerk ontvangen heeft. Zie Filipp. 4:18; 1 Joh. 2:20,27. Hoogl. 1:3 roemt de Bruid den reuk der oliën of zalven. Zie de aantekening aldaar. Alzo roemt hier de Bruidegom de oliën der Bruid. Zie Jes. 62:4,5. **dan alle specerijen!** Dat is, welriekende kruiden, gelijk die waren, waar de heilige zalf of olie van gemaakt was, Exod. 30:23. Zie ook 2 Kron. 9:1,8, en 2 Kron. 16:14; Esth. 2:12.

11. Uw lippen, Met welke gij God aanroept, zijn Woord predikt, zijnen naam looft en prijst en uwen naaste sticht. **o bruid! druppelen** Dat is, uwe redenen zijn mij zo lieflijk en aangenaam als den mensen het honigzeem. Zie deze gelijkenis ook Ps. 19:11, en Ps. 119:103. **van honigzeem; honig en melk** Dit betekent hetzelfde dat straks gezegd is. Zie 1 Petr. 2:2. **is onder uw tong, en de reuk uwer klederen is als de reuk van Libanon.** Op den berg Libanon wiessen vele welriekende bomen en kruiden, inzonderheid wierookbomen, waar de berg Libanon zijnen naam van heeft, want *Lebona* betekent wierook. Hos. 14:6,7,8, belooft God Israël dat zijn reuk zou zijn als de *Libanon*, door den dauw zijner genade. Zie 2 Cor. 2:14,15.

12. Mijn zuster, o bruid! gij zijt een besloten hof, Of, *gegrendelde, toegesloten, in slot gedane hof*. Hiermede wordt de onbevleete, geestelijke reinheid en kuisheid der kerk beduid, die den vreemden vrijers of verleiders geen toegang geeft. Doch anderen verstaan dit van de bescherming Gods, die zijne kerk bewaart voor de wilde dieren; dat is voor de wrede tirannen. Jes. 5: vergelijkt God zijne kerk bij *een besloten*

wijnstok; en Zach. 2:5 belooft Hij rondom Jeruzalem te zullen zijn *een vurige muur. een besloten wel*, Uit welke het klare water van het *heilig Evangelie* is spruitende, waarmede de bedroefde harten en gemoederen verkwikt en gelaafd worden, Ps. 23:2; achtervolgens de belofte, die God zijne kerk doet, Jes. 58:11. En daarom wordt deze wel of springader gezegd besloten te zijn, omdat dit water der genade alleen den ledematen der kerk toekomt. Niemand komt daartoe dan door *Christus. een verzegelde* Versta hierdoor de verzekering of bevestiging der genade, die *Christus* zijne gemeente bewijst, zie 2 Cor. 1:22; Ef. 1:13; ja zijne gemeente alleen, want dat men verzegelt, dat maakt men anderen niet deelachtig. Zie Jes. 8:16. **fontein.**

13. Uw scheuten Of, *uwe planten, of ranken, of plantsoenen*; dat is, de gelovigen en ledematen der kerk zijn overvloediglijk met goede werken versierd en vervuld, gelijk een granaatappel vol korrels is. Zij zijn als vruchtbare bomen geplant bij een vers water, Ps. 1:3, en Ps. 92:13. **zijn een paradijs** Of, *lusthof*, schone boomgaard. Het betekent eigenlijk ene plaats met bomen beplant, gelijk blijkt uit Pred. 2:5; het wordt ook somtijds genomen voor een bos of woud, Neh. 2:8. **van granaatappelen, met edele vruchten,** Of, uitnemende, voortreffelijke vruchten. Versta hierdoor de goede werken der gelovigen, die God aangenaam zijn, gelijk granaatappelen en andere lieflijke vruchten den mensen zijn. **cyprus** Zie boven, Hoogl. 1:14. Hebreeuws, *cyprussen met nardussen*, of *veel cyprus met veel nardus*. Daarom wordt het woord *nardus* hier gesteld in het getal van velen, en Hoogl. 4:14; in het getal van een, omdat er verscheidene soorten van *nardus* zijn; of versta hier de bladeren van *cyprus en nardus*, die ook wèl rieken. **met nardus;**

14. Nardus en saffraan, kalmus Anders, *zoet riet, kalmus en kaneel* werden gebruikt in de heilige olie, Exod. 30:23, gelijk de mirre in de olie der zalving; Exod. 30:23 tot Exod. 30:34. **en kaneel, met alle** Hebreeuws, *alle hoofdspecerijen*; dat is allerlei voornaamste specerijen. Versta hierbij, uit Hoogl.

4:13, *zijn uwe scheuten*, of ranken. En door deze lieflijke, welriekende kruiden of specerijen worden te kennen gegeven de velerlei gaven des Heiligen Geestes, waarmede de godzaligen begenadigd zijn; zie 1 Cor. 12:5,6, enz.; Gal. 5:22,23; 1 Petr. 4:10. Zie Exod. 30:23. **allerlei bomen** Dat is, van zulke bomen, die wierook geven. **van wierook, mirre en aloë**, Of, *sandelboom*. Zie Num. 24:6; Spreuk. 7:17, en Ps. 45:9. **mitsgaders alle** Hebreeuws, *alle hoofdspecerijen*; dat is allerlei voornaamste specerijen. Versta hierbij, uit Hoogl. 4:13, *zijn uwe scheuten*, of ranken. En door deze lieflijke, welriekende kruiden of specerijen worden te kennen gegeven de velerlei gaven des Heiligen Geestes, waarmede de godzaligen begenadigd zijn; zie 1 Cor. 12:5,6, enz.; Gal. 5:22,23; 1 Petr. 4:10. Zie Exod. 30:23. **voornaamste specerijen**. Versta hierbij, uit Hoogl. 4:13, *zijn uwe scheuten*, of ranken. En door deze lieflijke, welriekende kruiden of specerijen worden te kennen gegeven de velerlei gaven des Heiligen Geestes, waarmede de godzaligen begenadigd zijn; zie 1 Cor. 12:5,6, enz.; Gal. 5:22,23; 1 Petr. 4:10.

15. O fontein Met deze woorden roemt de Bruid haren Bruidegom, die haar begiftigt met overvloed van wateren, dat is, met vele voortreffelijke geestelijke gaven, waarmede al de hoven, dat is al de gemeenten bewaterd en bevochtigd worden om overvloedige vruchten te dragen. Zie Jes. 58:11. **der hoven, put der levende** Dat is, der gedurige wateren, altijd lopende, nimmermeer verdrogende of vervuilende, maar de mensen met hunne lieflijkheid verversende. Zie Gen. 26:19. Dusdanig water geeft *Christus* den zijnen. Zie Joh. 4:10,14, en Joh. 7:38,39, en Jes. 12:3. **wateren, die uit Libanon** Het schijnt dat hier gezien wordt op de rivier de Jordaan, die haar oorsprong neemt aan den voet van den Libanon, en zij liep langs door het beloofde land, hetzelfde bevochtigende. Daar staat Openb. 22:1, dat er uit den troon Gods en des Lams *hetwelk Christus is* een zuivere stroom van het levende water voortkwam. **vloeien!**

16. Ontwaak, Of, *rijs op, sta op*. Dit is ook een zegen, dien God over zijn hof, dat is over zijne kerk zendt. Te weten, dat de winden

daarop waaien, om dien te verversen en de lucht te zuiveren, en alsoo denzelven vruchtbaarder te maken. Versta hier door *den wind* den Heiligen Geest, gelijk Joh. 3:8, en Hand. 2:2. En ofschoon de zuider- en noordenwind van verscheiden kwaliteiten en werkingen zijn, de een zijnde koud, de andere warm, de een vochtig, de ander droog, zo zijn zij nochtans beide dezen hof of der kerk Gods bevorderlijk, die somtijds scherpe bestraffingen, somtijds ook kalmte en zoete vertroosting van node heeft. **noordenwind! en kom, Gij zuidenwind! doorwaai** Het is God, die de winden voortbrengt uit zijne schatkamers; Ps. 135:7. **mijn hof**, Merk dat de kerk dezen hof noemt *haren hof*, ook *zijnen*: te weten *Christus' hof*, ten verscheiden opzien. *Christus* is de eigenaar en erfgenaam van dezen hof; maar de opzieners der kerk zijn Gods akkerlieden en medewerkers in dezen hof, dat is gemeente, waaraan iegelijk lidmaat de geestelijke gemeenschap mede heeft; 1 Cor. 3:9. **dat zijn specerijen** Dat is, opdat de reuk verspreid worde. **uitvloeien. O, dat mijn Liefste tot Zijn hof kwame, en ate** Dat is, dat Hij de vruchten geniete, die wij door Hem, door de werking en kracht zijns Geestes, voortbrengen, waardoor wij schuldig zijn Hem te eren; Rom. 6:22. **zijn edele vruchten!**

Hooglied 5

1. Ik ben in Mijn hof Dat is, in mijne gemeente. Hier antwoordt de Bruidegom op het verzoek der Bruid, Hoogl. 4:16. Hij is vaardig om te doen de begeerte dergenen, die Hem vrezen, Ps. 145:19. Zie ook Exod. 20:24. **gekomen, o Mijn zuster**, Zie boven Hoogl. 4:8,9. **o bruid! Ik heb** Dat is, Ik heb genoten de gebeden en dankzeggingen der gelovigen, mitsgaders de goede en lieflijke vruchten der goede werken, die Ik in u teweeg gebracht heb door de krachtige werking des Heiligen Geestes. Van de kostelijkheid der mirre, zie boven Hoogl. 1:13. **Mijn mirre** Merk hier aan dat *Christus* al deze gerechten noemt *zijne gerechten*; Hij zegt: *mijne mirre, mijn specerij*, enz. want

zonder Hem kunnen wij niets doen, Joh. 1:16, en Joh. 15:5, en 1 Cor. 4:7; Hand. 3:18. **geplukt met Mijn specerij; Ik heb** Dat is, Ik heb genoten de gebeden en dankzeggingen der gelovigen, mitsgaders de goede en lieflijke vruchten der goede werken, die Ik in u teweeg gebracht heb door de krachtige werking des Heiligen Geestes. Van de kostelijkheid der mirre, zie boven Hoogl. 1:13. **Mijn honigraten** Het woord Gods en de leer, mitsgaders de gehoorzaamheid deszelfs, en het gebruik der heilige sacramenten, worden vergeleken bij spijs, honigraten, wijn en melk, Ps. 19:11, en Ps. 119:103; Jes. 55:1; Joh. 4:34, en 1 Petr. 2:2. Omdat, gelijk honig, wijn en melk lieflijk en bekwaam zijn tot voedsel des lichaams, alzo zijn ook de voorgeselde zaken lieflijk en bekwaam om de ziel te laven en te verkwikken. **met Mijn honig gegeten;** Dat is, Ik heb een lust en welgevallen aan uw goede vruchten in het voorgaande verhaal en goede werken. Daarentegen worden de kwade vruchten der zondaren genoemd *vergiftige wijndruiven, die bittere beziën hebben*; Deut. 32:32,33. **Ik heb** Dat is, Ik heb genoten de gebeden en dankzeggingen der gelovigen, mitsgaders de goede en lieflijke vruchten der goede werken, die Ik in u teweeg gebracht heb door de krachtige werking des Heiligen Geestes. Van de kostelijkheid der mirre, zie boven Hoogl. 1:13. **Mijn wijn, mitsgaders Mijn melk gedronken. Eet,** Hier nodigt de Bruidegom *Christus* zijne vrienden, de engelen en alle gelovige mensen, dat zij zich met Hem verheugen vanwege de schone en lieflijke vruchten, dat is de gehoorzaamheid, zijner kerk op aarde; zie Luk. 2:13,14, en Luk. 15:7,10. **vrienden!** Die zijn vrienden van *Christus*, die daar doen den wil van zijn hemelsen Vader; Joh. 15:14. **drinkt, en wordt dronken,** Zie de aantekening Gen. 43:34; *wees dronken*, is hier te zeggen: wees vervuld met liefde tot mij en tot elkander, of wees overvloediglijk verzaad met geestelijke vreugde, die daar blijft tot in het eeuwige leven. Zie Spreuk. 9:5; Jes. 25:6, en Jes. 55:1,2. **o liefsten!**

2. Ik sliep, Hier wordt aangewezen dat de Bruid, of enige lidmaten der kerk, nadat zij wel gegeten en gedronken hebben, dat is overvloediglijk de weldaden van *Christus* genoten hebben, somtijds in slaap of sluimer vallen; dat is, traag en slap in ijver en goede werken worden, en in vleselijke gerustheid en zorgeloosheid vervallen. Zie Matth. 25:5; Rom. 13:11; 1 Thess. 5:6,7. **maar mijn hart** Dat is, ik vergat evenwel mijnen Bruidegom niet, maar hield Hem steeds in mijn hart. Versta hier door het hart den inwendigen mens, of den wedergeboren mens, die gesteld wordt tegen het vlees, of den uiterlijken mens; Rom. 2:28,29; zie ook Matth. 26:41; Gal. 5:17. **waakte, de stem mijns Liefsten, Die klopte,** De Bruid vertelt hier de liefde en zorg van haren Bruidegom, die haar niet wil laten rusten in het bed van het wereldse gemak. *Christus* klopt aan de deur van ons hart door zijn Woord, door zijn Geest en door kruis of kastijding, Openb. 3:20. **was: Doe Mij open,** Of, *open mij*; te weten de deur van uw hart; sta op van den slaap der zonde, laat mij in uw hart wonen door het geloof, hetzelfde opwekkende. **Mijn zuster,** Deze lieflijke namen, die *Christus* zijne Bruid hier geeft *zij nog zijnde in hare zwakheid* geven te kennen zijn uitnemende genegenheid en liefde tot haar, haar beminnde, onaangezien zij nog in dit zondige vlees leeft en wandelt, haar hare zonden en onvolmaaktheden niet toerekenende. **Mijn vriendin, Mijn duive, Mijn volmaakte! want Mijn hoofd is vervuld** Dat is, Ik heb veel ongemak geleden. Hiermede wordt te kennen gegeven dat *Christus* veel lijden en veel zwaarigheid zou uitstaan om zijne Bruid te verlossen en haar van hare zonden te reinigen. Want nat te zijn van den dauw des hemels is groot ongemak, Gen. 31:40, en het beduidt hier ellende en lijden, gelijk Dan. 4:25; gelijk ook de regen als men niet overdekt is. Alzo betekenen ook *druppelen* inwatering, dat is kwellingen of tegenspoeden, Amos 6:11. Anderen nemen deze woorden aldus: Gelijk de dauw en regen het land vruchtbaar maken, alzo maakt de

leer van *Christus* dat zijne kerk vele vruchten voortbrengt. Zie Deut. 32:2; Ps. 72:6; Hos. 14:6. **met dauw, Mijn haarlokken met nachtdruppen.**

3. Ik heb mijn rok Dit antwoordt de Bruid haren Bruidegom, weigerende op te staan om Hem in te laten, toen Hij aanklopte. Door het uittrekken des roks en het liggen in het bed kan men hier verstaan het gemak dezer wereld, welke ook somtijds de ware gelovige kinderen Gods verhindert en ophoudt, dat zij *Christus* en zijn Woord zo straks niet openlijk of vrijmoediglijk belijden, gelijk Hij aanklopt en zijne genade haar aanbiedt, vrezende het ongemak, dat daarmede vermengd is. **uitgetogen, hoe zal ik hem** Alsof zij zeide: Ik kan hem niet aantrekken zonder moeite. **weder aantrekken? Ik heb mijn voeten** Dit is nog een argument, aanwijzende dat de Bruid zich tot rust en gemak begeven had; want in die hete landen, waar zij gemeenlijk barrevoets gingen, plachten zij des avonds, als zij op hunne rust gingen, hunne voeten te wassen. Hetwelk de Bruid gedaan hebbende, zo wilde zij *gelijk zij hier zegt* niet gaarne van het bed opstaan om haren Bruidegom in te laten, vrezende dezelve vuil te maken. Van zulke onnutte uitvluchten, zie Luk. 14:18, enz. **gewassen, hoe zal ik ze weder bezoedelen?**

4. Mijn Liefste trok Zijn hand Zijne hand, die aan het gat der deur geweest was, trok Hij nu af, om weg te gaan, gelijk volgt Hoogl. 5:6. Anders: *stak zijne hand door het gat der deur;* te weten om de deur te openen; en alzo zou hier gesproken worden van de deur des harten, en te kennen gegeven worden dat *Christus* bij zijne uitverkorenen aanhoudt met prediken en vermanen, als zij Hem niet straks volgen, hunne harten alzo aanroerende door de kracht en werking des Heiligen Geestes, dat Hij in hen een brandende liefde en verlangen tot zich verwekt. **van het gat der deur; en mijn ingewand** Hebreeuws, *mijne ingewanden.* **werd ontroerd** Met deze woorden geeft de Bruid hare ongerustheid, hartelijke droefenis en leedwezen te kennen, omdat zij haren Beminde zo onbeleefdelyk afgezet had, als Hij

aanklopte, Hoogl. 5:3. Zie dergelijke manier van spreken Jer. 4:19, en Jer. 31:20. **om Zijnentwil.** Of *van zijnentwege,* te weten vanwege den Bruidegom. Hebreeuws, *over hem.*

5. Ik stond op, Hier bewijst de Bruid haar leedwezen, met uiterlijke tekenen van berouw en beterschap *vruchten die der bekering waardig zijn* met op te staan, de deur te openen, te zoeken, roepende haren Bruidegom, die van haar was weggegaan. **om mijn Liefste open te doen; en mijn handen drupten van mirre,** Versta hier door *mirre* mirreolie, waarmede te kennen gegeven wordt dat de aanroering en werken van *Christus* door zijn Heiligen Geest, in de harten der gelovigen grote kracht heeft, en dat zij, zulks in hunne harten gevoelende, met geloof en boetvaardigheid, *als welriekende specerijen* zich bereiden om haren Bruidegom te ontvangen. **en mijn vingers van vloeiende mirre,** Of, *vlietente.* Hebreeuws, *voorbijgaande,* of *voortgaande mirre* of *overtreffende mirre;* dat is, die anderen tebovengaat in waardigheid. **op de** Dat is, die aan de handvatsels van het slot was. **handvaten** Hebreeuws, *handen* of *palmen;* dat is handvatsels, waar men de hand aan slaat. Anders, *grendels;* en versta hier de grendels, waarmede de deur van binnen was gegrendeld geweest, *Christus* buiten de deur houdende en Hem verhinderende binnen te komen, welke nu met mirreolie bestreken zijnde, dat is, haar hart met de genadeolie gezalfd zijnde, en alzo alle sloten en grendels, dat is alle hindernissen, geweerd zijnde, de Bruidegom ongehindert mocht bij haar binnenkomen om de vruchten te genieten zijner genade, die zij van Hem ontvangen had. **des slots.**

6. Ik deed Dit gaat nog een trap verder, te weten, dat zij opgestaan zijnde, zelve de deur opent, opdat de Koning der ere tot haar zou mogen inkomen, ter zijde stellende alle uitvluchten, haar verhinderende van het genieten zijner lieflijke tegenwoordigheid. **mijn Liefste open, maar mijn Liefste was geweken,** Door de verdubbeling dezer rede, met welke de Bruid klaagt over het

weggaan van haar Bruidegom, wordt te kennen gegeven haar hartelijke droefenis, overmits zij zijne tegenwoordigheid niet mocht genieten, gelijk zij in vorige tijden gedaan had. **Hij was doorgegaan;** Door de verdubbeling dezer rede, met welke de Bruid klaagt over het weggaan van haar Bruidegom, wordt te kennen gegeven haar hartelijke droefenis, overmits zij zijne tegenwoordigheid niet mocht genieten, gelijk zij in vorige tijden gedaan had. **mijn ziel ging uit** Dat is, ik was als dood; te weten van schrik en vrees. Zie Gen. 35:18, en Gen. 42:28, en de aantekening aldaar; als ook 1 Kon. 10:5. Of, *mijne ziel ging uit;* te weten vanwege Dat is, omdat Hij zo troostelijk met mij gesproken had, Hoogl. 5:2, hetwelk ik tevoren zo niet ter harte nam, maar nu daardoor zeer bewogen werd. de grote liefde en het hartelijk verlangen, dat ik naar Hem had. **vanwege** Dat is, omdat Hij zo troostelijk met mij gesproken had, Hoogl. 5:2, hetwelk ik tevoren zo niet ter harte nam, maar nu daardoor zeer bewogen werd. **Zijn spreken; ik zocht Hem, maar ik vond Hem niet,** Dit is een van de grootste zwaarigheden, die de kinderen Gods overkomen, dat het schijnt dat God hun gebed niet verhoort, al roepen zij dag en nacht tot Hem; Ps. 22:3; Jes. 59:1,2,3. **ik riep Hem, doch Hij antwoordde mij niet.**

7. De wachters, Zie boven, Hoogl. 3:3. Hiermede wordt te kennen gegeven dat God somtijds toelaat, dat zijne kerk van de tirannen en boze regenten dezer wereld, ja, ook wel van valse leraars, vervolgd en benauwd wordt, om haar te tuchtigen vanwege hare traagheid en onachtzaamheid, en opdat zij in het toekomende des te wakkerder en ijveriger zou zijn. **die in de stad omgingen, vonden mij,** Hieruit is af te nemen dat de Bruid niet alleen tot aan de deur gegaan is om haren Bruidegom te zoeken, maar ook verder, hem zoekende aan alle hoeken der stad. **zij sloegen mij,** Men slaat niet alleen met de hand, of met stokken en zwaarden, enz., maar ook met de tong, gelijk te zien is Jer. 18:18. Ja, *slaan* betekent ook somtijds iemand kwellen en verdriet aandoen, hetzij door welk middel het

geschiedt; Ps. 69:27; Jes. 53:4. **zij verwondden mij; de wachters op de muren namen mijn sluier van mij.** Of, *lamfers.* Het Hebreeuwse woord heeft zijn oorsprong van uitspreiden, omdat de vrouwspersonen de sluiers over haar hoofd uitbreiden, eensdeels tot sieraad, Jes. 3:23, anderdeels om der eerbaarheid wille, Gen. 20:16, en Gen. 24:65; Jer. 2:32; ook tot een teken van onderdanigheid, 1 Cor. 11:6,7,10. Dat men zulk een deksel ene vrouw van het hoofd afneemt, is tot haar grote schande strekkende; zodat de Bruid hier reden heeft om daarover te klagen alsof men ze geacht had voor een oneerbare lichte vrouw. Zie Ezech. 23:26. Enigen verstaan hier door den sluier de vrijmoedige belijdenis des geloofs en der ware religie. Van dezen sluier zoeken de ontrouwe herders, of valse leraars en de tirannen, altijd de kerk en de ledematen derzelve te beroven.

8. Ik bezweer u, Dat is, ik beveel het u op uwen eed. Dit spreekt de Bruid nadat zij uit de handen van de wachters was ontkomen, verzoekende hulp en troost bij de ware ledematen der gemeente van *Christus.* **gij dochters** Zie de aantekening boven, Hoogl. 1:5, en Hoogl. 2:7. **van Jeruzalem! indien** Alsof zij zeide: Zo, wanneer gij met uwe gebeden voor Hem verschijnt, zo geeft Hem toch te kennen den soberen staat, waarin zijne Bruid is, te weten, dat ik zo hartelijk zeer verlang naar zijne barmhartigheid, dat Hij de wonden mijner zonden wil genezen, dat ik door het verlangen moet bezwijken indien ik de tekenen zijner liefde nog langer ontberen moet. **gij mijn Liefste vindt, wat zult gij Hem** Anders: *dit zult gij Hem aanzeggen.* **aanzeggen?** Dat ik krank ben van liefde.

9. Wat is uw Liefste meer Dit zijn woorden van zulke ledematen der kerk, die *Christus* nog niet ten volle kenden. **dan een ander** Dat is, dan de andere vrienden, die ook bemind worden en lief zijn; zie boven Hoogl. 5:1, gelijk de patriarchen, profeten en godzalige leraars, die de Bruid niet hebben, maar zij zijn vrienden van den Bruidegom, die zich verheugen in zijne stem; Joh. 3:29.

liefste, o gij schoonste Zie de aantekening boven Hoogl. 1:8, en merk hier dat of wel *gelijk Hoogl. 5:7,8, gezegd is* de Bruid zo zwaarlijk is geslagen en gewond geworden, vervallen zijnde in den duisteren nacht der vervolging, zo wordt zij nochtans hier genoemd *de schoonste onder de vrouwen*. Zie Hebr. 11:26. **onder de vrouwen! wat is uw Liefste** Dat zij deze vraag ten anderen maal herhalen, daarmede wordt te kennen gegeven de zeer grote genegenheid, die zij hebben om *Christus'* recht te kennen. **meer dan een ander** Dat is, dan de andere vrienden, die ook bemind worden en lief zijn; zie boven Hoogl. 5:1, gelijk de patriarchen, profeten en godzalige leraars, die de Bruid niet hebben, maar zij zijn vrienden van den Bruidegom, die zich verheugen in zijne stem; Joh. 3:29. **liefste, dat gij ons zo bezworen hebt!**

10. Mijn Liefste Dit zijn de woorden der Bruid tot degenen, die haar naar haren Bruidegom gevraagd hadden, Hoogl. 5:9. **is blank en rood**, Deze twee kleuren in enen mens tegelijk zijnde, versieren hem zeer. De witte kleur beduidt zuiverheid en triomferende heerlijkheid. Daarom staat er dat de engelen verschenen zijn in witte klederen, Matth. 28:3; Hand. 1:10. Ja ook *Christus* zelf, Matth. 17: Zie ook Openb. 6:2, en Openb. 19:14. Bij de rode kleur wordt verstaan het priesterambt van *Christus*, overmits Hij ons gewassen heeft in zijn bloed, Openb. 1:5. Zie ook Openb. 19:13, enz., en Jes. 63:1,2,3, enz. **Hij draagt** Hebreeuws, *Hij is gebanierd*, of *Hij baniert*. Het is ene gelijkenis, genomen van een vaandrager en zijn vaandel, dat men boven al de andere ziet. De zijn is, dat de Heere *Christus* uitsteekt boven alle engelen en andere creaturen, overmits Hij in zijne hand draagt en alleen staande houdt, door zijn goddelijke kracht, de banier van zijn *heilig Evangelie*, Jes. 11:12, en Jes. 49:22. Anders: *Hij is versierd met een banier van tien duizend*. **de banier boven tien duizend**. Dat is, over veel duizenden, een zeker getal voor een onzeker. De zin is, alhoewel *Christus* een ontalig leger van uitverkorenen onder zich heeft *Openb. 7:9, en*

Openb. 19:14; dat Hij nochtans uitmunt boven al dezen, als hun hoofd, prins en vaandragers.

11. Zijn hoofd is van het fijnste goud, Hier staan twee woorden bij elkander, met welke de Hebreëen twee soorten van het beste goud noemen, *Chethem* en *Phaz*. En hier wordt te verstaan gegeven dat het Hoofd, dat is het goddelijke koninkrijk, van den Bruidegom zeer uitnemend schoon en voortreffelijk is, ook gedurig; Dan. 7:14. **van het dichtste goud**; Hier staan twee woorden bij elkander, met welke de Hebreëen twee soorten van het beste goud noemen, *Chethem* en *Phaz*. En hier wordt te verstaan gegeven dat het Hoofd, dat is het goddelijke koninkrijk, van den Bruidegom zeer uitnemend schoon en voortreffelijk is, ook gedurig; Dan. 7:14. **Zijn haarlokken zijn gekruld**, Of, *krol*, of *kroes*. **zwart** Hiermede wordt de schoonheid der jeugd te kennen gegeven; want in die tijden hield men het daarvoor dat zwart haar den jongelingen welstond en versierde, zijnde een teken van een hete en sterke natuur. **als een raaf**.

12. Zijn ogen zijn als der duiven Hoogl. 1:15, en Hoogl. 4:1 wordt gezegd dat de Bruid duivenogen heeft; hier staat dat de Bruidegom duivenogen heeft, dat is zuivere, klare, schoon ogen. Dan. 10:6 worden *Christus* toegeschreven ogen als vurige lampen, en Openb. 1:14 als vlammen vuurs; alle betekenende dat Hij aller mensen wegen ziet, en dat Hij de geheimen der mensen in het licht brengt; 2 Kron. 19:9; Ps. 11:4, en Ps. 90:8, en Ps. 94:9; Jer. 16:17; Hebr. 4:13. # Jer 16.17 Heb 4.13 **bij de waterstromen**, Dat is, die zich bij de waterbeken onthouden. **met melk gewassen**, Dat is, zo wit alsof zij met melk gewassen waren. **staande** Hebreeuws, *zittende in de vulling*; dat is, gelijk de stenen in de kasjes der gouden ringen staan of zitten; dat is, zij zijn fraai ingevoegd en staan gelijk een edele steen in een schonen ring ingevat. Dusdanige zijn de zuivere en aangename ogen des Bruidegoms *Christus Jezus*. **als in kasjes der ringen**.

13. Zijn wangen Des Bruidegoms wangen worden vergeleken bij een hofbedje van specerijen, niet van zulke die verdord of

droog zijn, maar die bloemen en bladen hebben, gevende een zoeten reuk, waarmede te verstaan worden gegeven de lieflijke en aangename genaden van *Christus*, welke deelachtig worden al degenen, die Hem met waar geloof aannemen. Zie onder, Hoogl. 6:2. **zijn als een bed van specerijen, als welriekende** Of, *specerijentorentjes*. Versta, zulke dozen der apothekers, die hoog zijn, gelijk torentjes, waar men specerijen, drogerijen, of poeders of reukwerk in bewaart. **torentjes; Zijn lippen** Dat is, zijne lippen geven een zoeten reuk, alsof de reuk van leliën en mirre samen vermengd waren. Dat is, zij brengen troostelijke en verkwikkende leringen voort. **zijn als leliën, druppende van vloeiende mirre**. Dat is, van olie gemaakt van de welriekende leliën en mirre onder elkander vermengd, gelijk boven Hoogl. 5:5. Dit betekent de gratiën of genaden *of, woorden der genade; Luk. 4:22*, uitgestort in de lippen van *Christus*; Ps. 45:3.

14. Zijn handen Anders: *aan zijne handen zijn gouden ringen*. Versta hier door *de handen* versierd met gouden ringen, waar kostelijke stenen in staan, de dierbare, zuivere en heerlijke werken des Bruidegoms. Aldus wordt het woord *handen* genomen voor werken of macht, 1 Kron. 29:12, en 2 Kron. 20:6. **zijn als gouden ringen, gevuld met turkoois**; In het Hebreeuws staat *Tharsis*; gelijk Exod. 28:20. **Zijn buik** Hebreeuws, *zijne ingewanden*. Maar hier moet men door de ingewanden verstaan den buik en de borst, in welke het ingewand besloten ligt. Hierdoor worden te kennen gegeven de innerlijke of hartelijke genegenheden van den Bruidegom, te weten zijne liefde, genade en mededogendheid. Zie Luk. 1:78; 2 Cor. 7:15; Filipp. 2:1. **is als blinkend** Hebreeuws, *de glans des tands*; te weten van den tand van een olifant; versta dit van het schoonste, gepolijste blinkende ivoor of elpenbeen. **elpenbeen, overtogen** Dat is, versierd met saffieren. Enige saffieren zijn wit en klaarblinkend als een diamant; andere zijn blauw. Versta hier witte saffieren, waarmede de zuiverheid van den Bruidegom

wordt aangewezen. Van den saffier zie ook Job 28:6. **met saffieren**.

15. Zijn schenkelen Onder den naam van *schenkelen* of benen worden ook de dijën verstaan, ja, het gehele onderlijf van het lichaam tot de voeten toe, zijnde de instrumenten of delen, die het lichaam dragen, ondersteunen en bewegen van de eerste plaats tot de andere. Deze gelijkenis wordt ook gebruikt Openb. 1:15. Zie Ps. 147:10. De sterkte en macht van *Christus*, of de machtige en gestadige hulp, die Hij zijne kerk bewijst, worden vergeleken bij marmeren pilaren, die sierlijk en vast staan, zijnde gegrond op zuiver of dicht massief goud, betekende dat de beloften en werken des Heeren zijn zuiver, vast, bestendig, ja, ook tegen de poorten der hel. Te dezen aanzien wordt *Christus* genoemd de steenrots, waar de kerk op gebouwd staat; Matth. 16:18; 1 Petr. 2:6. **zijn als marmeren pilaren, gegrond op voeten van het dichtste goud; Zijn gestalte is als de Libanon**, Dat is, heerlijk, sterk en lieflijk, gelijk de schone, grote, hoge bomen van welke vele op den berg Libanon wiessen, van welchen zie de aantekening boven, Hoog. 4:8. **uitverkoren** Dat is, schoon en aanzienlijk als de cederen. Dingen, die andere overtreffen in schoonheid en grootheid, worden gemeenlijk door de mensen uitgekipt en uitverkoren. **als de cederen**.

16. Zijn gehemelte Dat is, zijne woorden, spraak, redenen, *gelijk Spreuk. 5:2, en Spreuk. 8:7*. Idem leringen, vertroosting, beloften. Zie Rom. 15:4; Col. 3:16. **is enkel zoetigheid, en al wat aan Hem is**, Hebreeuws, *Hij is geheel begeerlijkheden*; dat is, alles wat aan Hem is, is gans lieflijk en waardig dat men begere het te mogen genieten. Dusdanig is *Christus* zijner gemeente en allen uitverkorenen; maar den goddelozen en verworpenen is Hij ene ergernis en dwaasheid, 1 Cor. 1:23. Zie ook Ps. 22:7; Jes. 52:14, en Jes. 53:2. **is gans begeerlijk. Zulk een is mijn Liefste; ja**, Met deze woorden wil de Bruid besluiten de uitnemendheid des *Heeren Christus* boven

alle anderen. **zulk een is mijn Vriend, gij dochters van Jeruzalem!**

Hooglied 6

1. Waar is uw Liefste Dit zijn de woorden der dochteren van Jeruzalem, waarvan gesproken is Hoogl. 5:16. **heengegaan, o gij schoonste onder de vrouwen? Waarheen heeft uw Liefste het aangezicht** Te weten, van u tot anderen, of tot een andere plaats. **gewend, opdat wij Hem** Of, *en wij zullen Hem met u zoeken*. De dochteren van Jeruzalem, hebbende gehoord hoe de Bruid haren Bruidegom geprezen had, zijn daardoor bewogen geworden om ernstiglijk tot tweemaal toe naar Hem te vragen *alzo haar groten ijver uitdrukkende*, en zij beloven dat zij Hem met haar willen zoeken, opdat zij zijne genade en zegeningen mede mochten deelachtig worden. Dusdanig is de kracht der predikatie van het *heilige Evangelie* in de harten der uitverkorenen. Zie Hand. 2:37, Hand. 4:4, en Hand. 11:20,21. **met u zoeken?**

2. Mijn Liefste De Bruid, die eerst haren Bruidegom gezocht maar niet gevonden had, weet nu waar Hij is, en zij onderwijst anderen daarvan; zodat wij hier zien vervuld hetgeen *Christus* belooft, Matth. 7:7: *Zoekt en gij zult vinden*. Zie Deut. 4:29. **is afgegaan in Zijn hof,** De hof van *Christus* is zijne gemeente, gelijk boven Hoogl. 4:16, en Hoogl. 5:1. Daar is Hij te zoeken en te vinden. **tot de specerijbedden,** Het schijnt dat hiermede te kennen gegeven worden de hopen, of gezelschappen der gelovigen, in wier harten, als in een goede aarde, het goede zoetrijkende zaad van het goddelijke Woord gezaaid wordt; Matth. 13:8,23. Dit is des Bruidegoms lusthof, waar Hij met zijn genade en geest altijd omtrent is, en Hij scheidt zijn vermaak in de goede werken der gelovigen, gelijk iemand doet in lieflijke kruidbedden met allerlei kostelijke specerijen en bloemen bezet en bezaaid. **om te weiden** Dat is om gemeenschap met zijne uitverkorenen te hebben, etende en genietende zijn aangename vrucht. Zie boven Hoogl. 4:16;

alzoek om de zijnen te weiden, te voeden en deelachtig te maken de gaven van den Heiligen Geest. **in de hoven,** Dat is, in de particuliere kerken en verzamelingen der gelovigen; gelijk Hoogl. 5:1. **en om de lelien** Dat is, om tot zicht te vergaderen zijn uitverkoren volk, hetwelk vergeleken wordt bij de leliën onder de doornen; Hoogl. 2:2. **te verzamelen.**

3. Ik ben mijns Liefsten, De Bruid verheugt zich hier vanwege de liefde en den vrede, tussen haren Bruidegom en haar vernieuwd, onaangezien haar vorige zwakheden en wederwaardigheden. Deze zelfde woorden spreekt de Bruid ook van haren Bruidegom, boven Hoogl. 2:16, en onder Hoogl. 7:10; doch een weinig in een anderen zin. **en mijn Liefste is mijn, Die onder de lelien** Dat is, niet alleen op een gezonde weide, maar ook op een overvloedige lustige weide, tot verkwikking en tot eeuwigen troost zijner schapen. **weidt.**

4. Gij zijt schoon, De Bruidegom, zijne Bruid gevonden hebbende, roemt haar vanwege de menigvuldige gaven, waarmede zij versierd is. Zie boven, Hoogl. 4:1. **Mijn vriendin, gelijk Thirza,** Dit was ene stad in het land Kanaän, niet wijd van Samaria gelegen, in welke hof gehouden heeft een van de koningen, die Jozua heeft overwonnen; Joz. 12:24. Naderhand hebben de koningen van Israël er hof gehouden, totdat Samaria gebouwd was door Omri. Zie 1 Kon. 14:17, en 1 Kon. 15:21,33, en 1 Kon. 16:6,8,23. De Griekse overzetter vertalen het woord *Tihrtsa*, en stellen in den tekst, *goed vermaak*, of *gunstige aanneming*. Waaruit af te nemen is dat het een schone aangename stad geweest is, in hoedanige plaatsen de koningen en prinses plachten te wonen. Dusdanige fraaiheid of schoonheid wordt hier de Bruid toegeschreven, zijnde schoon en aangenaam gemaakt door *Christus* haren Bruidegom; Ef. 1:6, en Ef. 5:27. **liefelijk als Jeruzalem,** De stad Jeruzalem is vermaard vanwege hare schoonheid en heerlijkheid. Zij is eertijds de vermaardste stad geweest van geheel het Oosten, *Plin. lib. 5 cap. 14*. Zij was de stoel van den zuiveren godsdienst en de

woonplaats der koningen van Juda; Ps. 122. Zij wordt genoemd *de vreugde der ganse aarde*; Ps. 48:3. **schrikkelijk** Dat is, vol van majesteit en moed, vreeslijk in de ogen harer vijanden, gelijk onder Hoogl. 6:10. **als slagorden** Hebreeuws, *als gebanierden*; te weten, legers, of slagorden; dat is als legers, staande onder hunne banieren, of vaandels in slagorde, vaardig om slag te leveren. Daarom is de kerk van *Christus* schrikkelijk voor de ogen harer vijanden, omdat zij omlegerd is met vele krachtige engelen, 2 Kon. 6:17, en 2 Kon. 19:35; idem omdat zij gewapend is met geestelijke wapenen, zie Hand. 5:11; Ef. 6:13; 2 Cor. 10:4. Zie ook onder, Hoogl. 6:10. **met banieren**.

5. **Wend uw ogen** Manier van spreken, uitdrukkende de grootheid der liefde van *Christus*. Anders: *Wend uw ogen naar mij toe*. Het Hebreeuwse woord betekent somtijds zich tot iemand wenden, gelijk 1 Kron. 12:23, somtijds zich van iemand afwenden, gelijk Ezech. 7:22. **van Mij af, Of, tegenover mij**, gelijk Num. 2:2. **want zij doen Mij** Anders: *Zij hebben mij opgelicht, of verheven*. **geweld aan; uw haar is** Zie de aantekening Hoogl. 4:1. **als een kudde geiten, die het gras van Gilead** Hier staat alleen *Gilead*, maar Hoogl. 4:1 staat, *de berg Gilead*. Zo op de ene als op de andere plaats wordt de gehele landstreek van Gilead verstaan. **afscheren**.

6. **Uw tanden** Zie de aantekening boven Hoogl. 4:2. **zijn als een kudde schapen, die uit de wasstede opkomen, die al te zamen tweelingen voortbrengen, en onder dezelve is geen jongeloos**.

7. **Uw wangen** Zie boven, Hoogl. 4:3. **zijn als een stuk van een granaatappel tussen uw vlechten**.

8. **Er zijn zestig koninginnen** Dit spreekt de Bruidegom *Christus* onder den naam van Salomo, die zijn voorbeeld geweest is. Enigen besluiten hieruit dat Salomo dit lied gedicht heeft in de eerste jaren van zijn koninkrijk, toen hij nog zovele vrouwen en bijwijven gehad heeft; 1 Kon. 11:3. Doch enigen menen dat hier een zeker getal voor een onzeker

gesteld is; Job 5:19; Micha 5:4, en elders meer. De geestelijke zin is dat de ware kerk alleen de kerk van *Christus* te achten is, gelijk hier Hoogl. 6:9 breder gezegd wordt. **en tachtig** Dit spreekt de Bruidegom *Christus* onder den naam van Salomo, die zijn voorbeeld geweest is. Enigen besluiten hieruit dat Salomo dit lied gedicht heeft in de eerste jaren van zijn koninkrijk, toen hij nog zovele vrouwen en bijwijven gehad heeft; 1 Kon. 11:3. Doch enigen menen dat hier een zeker getal voor een onzeker gesteld is; Job 5:19; Micha 5:4, en elders meer. De geestelijke zin is dat de ware kerk alleen de kerk van *Christus* te achten is, gelijk hier Hoogl. 6:9 breder gezegd wordt. **bijwijven**, Van het woord *bijwijven* zie Gen. 22:24. Het schijnt dat door deze koninginnen en bijwijven verstaan worden die kerken, die zich voor ware kerken uitgeven, maar geen inwendige geestelijke gemeenschap met den Bruidegom *Christus* hebben, hoewel zij door Gods genade daartoe kunnen gebracht worden. **en maagden** Versta hier dienstmaagden of staatjonkvrouwen der koninginnen, gelijk Esth. 2:9; Ps. 45:15; en bij deze dienstmaagden wordt verstaan het volk, dat van de groten afhangt en zich van dezelve laat leiden, hetwelk verre de grootste hoop in de wereld is. **zonder getal**.

9. **Een enige** Of, *maar zij alleen is mijn duif*. Dit wordt gesteld tegen het groot getal der koninginnen, enz., Hoogl. 6:8. En hier wordt de Bruid van *Christus*, die maar één is, *gelijk er maar één lichaam, één Geest, ééne hoop, één Heere, één geloof is*; Ef. 4:4,5 gesteld en meer geacht dan het groot getal van anderen, die in hun eigen en anderer mensen mening koninginnen en prinsessen zijn. Zie wat God tot Israël spreekt Exod. 19:5; 2 Sam. 7:23. **is Mijn duive, Mijn volmaakte, de enige harer** Al de particuliere kerken op aarde, die rechtzinnig zijn, maken tezamen niet meer dan één lichaam; Ef. 4:16. De enige kerk zijnde als de enige en wettelijke dochter van het hemelse Jeruzalem, hetwelk is de algemene kerk, welke is onzer aller moeder; Gal. 4:26. **moeder, zij is de zuivere** Of, *gezuiverde* of *uitgelezene*, of *de klare*, en alzo

onder Hoogl. 6:10, en 1 Kron. 7:40. Daar zijn wel vele bastaardkerken, maar daar is niet meer dan één zuivere, wettelijke uitverkoren kerk. Van welke zie 1 Petr. 1:2. **dergenen, Hebreeuws, van hare baarster. die haar gebaar heeft; als de dochters** Te weten, de dochters of maagden van wie Hoogl. 6:8 gesproken is. **haar zien,** Dat is, haar staat en gelegenheid terdege kennen. **zo zullen zij haar welgelukzalig roemen, de koninginnen en de bijwijven; en zij zullen haar** Of, *zullen haar;* te weten deze Bruid. Zie Deut. 4:6, en Deut. 26:19; Hand. 5:13. **prijzen.** Dat is, zij zullen haar gelukzalig achten. De zin is, ofschoon de kerken, die in deze wereld zo van anderen als van zichzelf zo groot geacht worden, schijnen de ware kerk te zijn, nochtans zullen zij eindelijk overtuigd worden, immers *tenzij dat zij zich bekeren* ten jongsten dage, als zij de schapen zullen zien staan aan de rechterhand van den oppersten rechter, dat er maar één ware kerk is en dat die welzalig zijn, die tot dezelve behoren; Mal. 3:18.

10. Wie is zij, Dat is, wat voor een is dit? Dit wordt gevraagd door degenen, die in het einde van Hoogl. 6:9 vermeld zijn. Zij verwonderen zich over de schoonheid en heerlijkheid der kerk Gods, alsof zij zeiden: Is dat die kerk, die wij versmaad hebben? Zie hoe heerlijk is zij nu! **die er uitziet** Of, *uitkijkt, verschijnt.* **als de dageraad,** Gelijk de klare morgenstond na den duisteren nacht, also staat de Bruid op en komt voort, na de duisternis van het kruis, onwetenschap en dwaling; te weten als de morgenster van de kennis van *Christus* in haar hart opgaat. Zie Jes. 60:2; 2 Petr. 1:19. **schoon, gelijk de maan,** De maan heeft in het Hebreeuws haren naam van wittigheid en van haar helder schijnsel. Hier betekent het schoon schijnen der maan den heerlijken staat der kerk Gods. Zie dergelijke manier van spreken Jes. 30:26, en Jes. 60:20; Ezech. 16:14, en Ezech. 32:7,8; Joël. 3:15. **zuiver** *Zuiver, of klaar, of rein.* **als de zon,** *Christus* is de zon der gerechtigheid, Mal. 4:2. De vrouw, te weten zijne Bruid, is met de zon bekleed, Openb. 12:1. Want zij

heeft *Christus* aangedaan door het geloof, Gal. 3:27; door wiens gerechtigheid zij gezuiverd is van hare zonden, en alzo is zij heerlijk en schoon schijnende. **schrikkelijk** Te weten harer vijanden, met wie zij te vechten heeft onder de banier van haren Bruidegom, aanhebbende niet vleselijke wapens, maar machtig door God om de sterkten neder te werpen; 2 Cor. 10:4. Zie ook Exod. 15:14,15,16; Deut. 2:25, en Deut. 33:29; Ps. 48:5,6. Zie ook boven de aantekening Hoogl. 6:4. **als slagorden met banieren?**

11. Ik ben Dit zijn de woorden van den Bruidegom, aanwijzende hoe Hij den hof, zijne kerk bezoekt. **tot den notenhof** Het Hebreeuwse woord *Egoz* wordt alleen hier gevonden. De meeste vertalers nemen het voor noten, en menen dat men hier moet verstaan, niet slechte noten, maar notenmuskaten, hoedanige lieflijke vruchten veel in den hof van den Bruidegom wassen. Zie boven Hoogl. 4:12,13,14. Anders: *gezuiverden of besnoeiden hof.* **afgegaan om de groene vruchten** Anders: *nieuwe of eerste vruchten;* te weten die in het voorjaar rijp worden. De zin is, dat na den winter des tegenspoeds, de lieflijke lente der genade in den hof der ker verschijnt. **der vallei** Of, *in de laagte,* waar de kerk van *Christus* bewaterd en bevochtigd wordt met Gods Woord en Geest, om overvloedige vruchten te dragen. **te zien; om te zien, of de wijnstok** Versta hier door den wijnstok en de granaatbomen Versta hier door den wijnstok en de granaatbomen het volk van God geroepen en in den hof der kerk geplant, hetwelk bottende en bloeiende in ware en oprechte kennis en wetenschap, daarna vruchten voortbrengt der goede werken ter ere Gods en stichting des naasten. Zie boven Hoogl. 2:13,14. het volk van God geroepen en in den hof der kerk geplant, hetwelk bottende en bloeiende in ware en oprechte kennis en wetenschap, daarna vruchten voortbrengt der goede werken ter ere Gods en stichting des naasten. Zie boven Hoogl. 2:13,14. **bloeiende, de granaatbomen** Versta hier door den wijnstok en de granaatbomen het volk van God geroepen en in den hof der kerk geplant,

hetwelk bottende en bloeiende in ware en oprechte kennis en wetenschap, daarna vruchten voortbrengt der goede werken ter ere Gods en stichting des naasten. Zie boven Hoogl. 2:13,14. **uitbotten.** Of, *bloesenden* of *knopten*.

12. Eer ik het wist, Dit schijnen nog de woorden des Bruidegoms te zijn. Als Hij zegt: *Eer ik het wist;* dat is te zeggen in der haast, onvermoed, onvoorziens, vanwege mijn groot verlangen naar den hof. Alwaar Ik, ziende en bevindende zo schone vruchten, heb Ik mijn volk als met wagens voortgeholpen, het ook beschermende tegen hunne vijanden. Dit kan men ook door het woord *wagens* verstaan, overmits men eertijds wagens in den krijg gebruikte. Zie Joz. 11:4, en 1 Sam. 13:5, en elders meer. Sommigen verstaan hier de heilige engelen. **zette** Dat is: Ik zet mijzelf. Deze manier van spreken is zeer algemeen in de Heilige Schrift; zie daarvan voorbeelden Ps. 6:4; Pred. 7:28; Hoogl. 1:7; Jes. 1:14, en Jes. 61:10 en elders meer. De zin is: Ik werd bewogen door mijn vurige barmhartigheid en niet door uwe verdiensten. Anders: *mijne ziel;* dat is mijne begeerte. Zie Ps. 27:12. **mij mijn ziel op de wagens van mijn vrijwillig** Of, *van mijn edel,* of *prinselijk volk.* Het Hebreeuwse woord *nadib,* hetwelk hier gebruikt wordt, is te zeggen vrijwillig, of goedwillig, of vrij, of edel, of prinselijk. Enigen hebben hier: *op de wagens van Amminadib,* makende van twee woorden een; ook vindt men nergens in de Heilige Schrift wie deze Amminadib zou wezen. Daarom is het beter dat men hier stelle: *mijn vrijwillig volk;* te weten, de Christengelovigen, die gezegd worden vrijwillig te zijn ten dage der macht, of des heirs; Ps. 110:3. Het gepredikte Woord met alle genegenheid ontvangende, Hand. 2:41, en Hand. 17:11. **volk.**

13. Keer weder, Dit betekent den ernstigen wens van de bekering der verdwaalden, en het wordt daarom viermaal herhaald, omdat wij van nature traag van hart en van oren zijn, Luk. 24:25; Hebr. 5:11. Enigen duiden dit op het wederroepen en wederkeren der Joden tot *Christus.* Zie Rom. 11:25. Anderen menen dat dit de woorden zijn van de speelgenoten

der Bruid. **keer weder, o Sulammith!** Salomo heeft zijnen naam van vrede, 1 Kron. 22:9. Jeruzalem wordt ook *Salem* genoemd, Ps. 76:3, dat is, vrede, Hebr. 7:2. Alzo wordt de kerk, of het volk, hetwelk geroepen wordt om weder te keren, *Sulammith* genoemd, hetwelk zoveel te zeggen is, als vreedzame, of vredige, of in vrede levende, ten aanzien van den vrede, dien zij heeft met God door *Jezus Christus;* Rom. 5:1. Het is dan zoveel alsof de Bruidegom hier zeide: Kom herwaarts, mijn lieve Bruid, die naar mijnen naam Salomo, Vredevorst, of vreedzaam genoemd wordt *Sulammith;* dat is, vreedzame, keer weder, kom tot mij, Ik zal u tot genade aannemen, al hebt gij mij vertoornd. **Keer weder,** Dit betekent den ernstigen wens van de bekering der verdwaalden, en het wordt daarom viermaal herhaald, omdat wij van nature traag van hart en van oren zijn, Luk. 24:25; Hebr. 5:11. Enigen duiden dit op het wederroepen en wederkeren der Joden tot *Christus.* Zie Rom. 11:25. Anderen menen dat dit de woorden zijn van de speelgenoten der Bruid. **keer weder, dat wij u mogen** Deze woorden schijnen gesproken te zijn door de vrienden van *Sulammith,* wensende te mogen zien dat de vorige gaven en genade wederom op of in haar mochten gezien en bespeurd worden, want de engelen zelf wensden te mogen zien die dingen, die de kerk door het *Evangelie* zijn medegedeeld; 1 Petr. 1:12. Zie ook Ps. 27:4; Jes. 52:8. **aanzien.** Of, *aanschouwen;* te weten met vreugde en blijdschap. **Wat ziet gijlieden** Enigen menen dat dit de woorden der Bruid zijn. Anderen nemen ze voor de woorden van den Bruidegom. Anders: *wat ziet gijlieden toch aan Sulammith?* of aan de Sulammietische. **de Sulammith aan? Zij is als een rei** Of, *als een gezelschap;* dat is een hoop dergenen, die een rei maken, die tezamen vrolijk zijn. De Israëlieten, zelfs ook de godzaligen, plachten met reien zich te verblijden en God te danken voor verworven overwinningen, of om andere oorzaken; Exod. 15:20; Jer. 31:4,13; Luk. 15:25. In deze plaats wordt door de *rei* te kennen gegeven de blijdschap der gelovigen, als zij tot *Christus* komen zullen. **van twee heiren.** Door

deze twee heiren wordt te kennen gegeven de menigte dergenen, die zich tot *Christus* bekeren zouden. Doch anderen verstaan door de twee legers de kerk van *Christus*, bestaande uit Joden en heidenen. Anderen houden hier in den tekst het Hebreeuwse woord *Machanaïm*, dat twee heiren, of twee leger betekent. Zie Gen. 32:1,2.

Hooglied 7

1. Hoe schoon Het schijnt dat de vrienden der Bruid deze beschrijving van het lichaam der Bruid gemaakt hebben. Want Hoogl. 7:5,9 wordt van Salomo of *Christus* gesproken als van een derden persoon. Evenwel houden het anderen daarvoor, dat het de woorden des Bruidegoms zijn. **zijn uw gangen** Versta hierbij, haren wandel in het geloof aan *Jezus Christus*, alzo namelijk dat hare voeten geschoeid zijn met de vaardigheid van het *Evangelie* des vredes, betonende daarmede dat zij uit God geboren is; Ef. 6:15. Zie ook Jes. 52:7. **in de schoenen, gij prinsendochter!** Vergelijk hiermede Joh. 1:13, en Jak. 1:18. Deze Bruid, of de kerk, wordt ook genoemd *eens konings dochter*, Ps. 45:14. Want God is een groot Koning. **de omdraaiingen** Het Hebreeuwse woord *dat alleen hier gevonden wordt* komt van draaien, of omdraaien, en het schijnt te betekenen de holligheid, waarin de heup zich beweegt of omdraait. Deze omdraaiingen worden vergeleken bij kostelijke ketens, of juwelen, betekende de vaste, oprechte en schone gestaltenis, handel en wandel van deze prinselijke of edele dochter, wel betamende het *Evangelie*, waarvan zij belijdenis doet. Anderen vertalen hier het Hebreeuwse woord *gordels*, en verstaan hierdoor den gordel der waarheid, die gemaakt is door het ingeven van den Geest der waarheid, die de opperste werkman is van alle goede en volmaakte gaven. Deze gordel wordt vergeleken bij gouden ketens, die met vele schakels samengevoegd zijn, want de waarheid heeft wel vele delen, maar zij passen alle op elkander, gelijk de schakels eens ketens. **uwer heupen zijn als kostelijke** Of, *gelijk halsketens*, of *braceletten*, of dergelijke

versierselen. Zie Spreuk. 25:12. **ketens, zijnde het werk van de handen eens kunstenaars.** Versta bij dezen kundigen werkman den Heiligen Geest; zie 1 Cor. 12:4. Daar staat Jak. 1:17: *Alle goede gave en volmaakte gift komt van boven, van den Vader der lichten.*

2. Uw navel De navel in het instrument, waardoor het kind gevoed wordt, terwijl het in zijns moeders lichaam besloten is. Versta hier den navel der wedergeboorte, door welken wij het geestelijke leven deelachtig worden, als wij in den buik der kerk ontvangen zijn door het zaad van het goddelijke Woord. Deze gave wordt vergeleken bij een ronden beker, dien geen drank Hebreeuws, *dien gene vermenging ontbreekt*. De drank wordt meermalen *vermenging* genoemd bij de Hebreëen, omdat zij niet altijd den wijn dronken zo zuiver als hij van den wijnstok of pers kwam, maar zij mengden hem met water, of ook wel met specerijen. Zie Spreuk. 9:2, boven Hoogl. 5:1. En Hoogl. 8:2 wordt melding gemaakt van wijn met specerijen gemengd. **ontbreekt; dat is, die nimmermeer uitdroogt,** overmits wij door de wedergeboorte ontvangen den Geest der aanneming tot kindschap, die van de uitverkorenen nimmermeer afwijkt, Joh. 14:16; maar hij wordt in hen een springende fontein ten eeuwigen leven, Joh. 4:14. **is als een ronde beker, dien geen drank** Hebreeuws, *dien gene vermenging ontbreekt*. De drank wordt meermalen *vermenging* genoemd bij de Hebreëen, omdat zij niet altijd den wijn dronken zo zuiver als hij van den wijnstok of pers kwam, maar zij mengden hem met water, of ook wel met specerijen. Zie Spreuk. 9:2, boven Hoogl. 5:1. En Hoogl. 8:2 wordt melding gemaakt van wijn met specerijen gemengd. **ontbreekt; uw buik** De geestelijke gaven der Bruid of kerk van *Christus* zijn ook vruchtbaar, anderen bekerende, in zulk een overvloed als de tarwe, die vele vruchten draagt, Ps. 72:16. **is als een hoop tarwe, rondom bezet** Hebreeuws, *betuind*. Hiermede wordt aangewezen dat de vruchtbaarheid der gemeente gekroond wordt met den zegen Gods en een geestelijke vreugde. Het schijnt

te zien op de nieuwe vruchten, die men pleegt te kronen of versieren met bloemen of groene kransen. Zie Hos. 14:6. **met lelien.**

3. Uw twee borsten zijn als twee welpen, tweelingen van een ree.

4. Uw hals is Door den hals wordt te kennen gegeven de kracht en heerlijkheid der kerk van *Christus*. Anderen verstaan door den hals de hoop en lijdzaamheid. **als een elpenbenen** Dat is, schoon, sterk en rechtop. Zie Hoogl. 4:4, en de aantekening aldaar. **toren, uw ogen zijn** Te weten de ogen van uw verstand en van uw geloof. Die zijn vol wijsheid en kennis des Heeren, gelijk de vijvers vol zijn van klaar en zuiver water, klaar zijnde om de waarheid te zien en om hun eigen en anderer wegen en gangen aan te merken. Zie boven, Hoogl. 4:1. **als de vijvers te Hesbon,** In de stad Hesbon heeft eertijds de koning Sihon zijn hof gehouden; Num. 21:26. Zij lag in een goede vette landouw, die den Rubenieten is toegevallen. Num. 32:3,4,5 tot Num. 32:37; het schijnt dat in deze stad schone vijvers geweest zijn, die haar versierden, gelijk de ogen het lichaam doen. Anders: *als vijvers met bedenking, of met gedachte;* dat is kunstiglijk gemaakt. **bij de poort** Dat is bij de poort, waar vele mensen uit- en ingaan, of bij de poort, waar vele mensen samenkomen. Enigen menen dat er te Jeruzalem ene poort geweest is, *Bath-Rabbim* genoemd, bij welke ook schone vijvers waren. Sommigen nemen het voor de Schaapspoort; Neh. 3:1; of de Fonteinpoort; Neh. 3:15. Anderen houden het voor ene poort van Hesbon. **van Bath-rabbim; uw neus** Hier wordt door gelijkenis te kennen gegeven de schoonheid van den neus, en voorts van het ganse aangezicht. Sommigen nemen die woorden aldus: Dewijl de neus is het instrument van den reuk, waardoor wij de kracht van vele dingen kunnen onderkennen; daarom verstaan zij daarbij het oordeel en den geest des onderscheids, waardoor wij de verscheidene dingen kunnen onderscheiden; Filipp. 1:10. Zie ook Jes. 11:3. **is als de toren van Libanon,** Dit kan men verstaan

van den toren van het huis, hetwelk Salomo in het woud van Libanon gebouwd heeft; 1 Kon. 7:2, en 1 Kon. 10:17. **die tegen Damaskus** was in die tijden de vermaardste stad in Syrië; Jes. 7:8, noordwaarts van den berg Libanon gelegen; een zeer schone stad; Jer. 49:24,25. Deze stad was gemeenlijk vijandig, en zij voerde dikwijls krijg tegen het volk Gods. Zie 1 Kron. 18:5,6; 1 Kon. 11:24,25; Jes. 7:5,8; Amos 1:3. Zodat de toren van Libanon, ziende naar *Damaskus* toe, hier mag betekenen de wachthoudende zorg der Bruid voor de rust van haarzelve en hare kinderen tegen hare vijanden. Voor, *die tegen Damaskus ziet,* hebben anderen: *ziende met het aangezicht naar Damaskus toe. Damaskus ziet.* Hebreeuws, *Dammesek;* 1 Kron. 18:5,6 staat: *Darmaskus.* Maar 2 Kon. 16:10, en Hand. 9:2, *Damaskus.*

5. Uw hoofd op u is als Karmel, Zie van den berg *Karmel*, 1 Sam. 25:2,5, en 1 Kon. 18:19,20 tot 1 Kon. 18:42, en elders meer. Deze woorden nu, *uw hoofd op u is als Karmel,* kunnen betekenen dat de Bruid met wijsheid en verstand voortreffelijk begaafd is; gelijk de berg *Karmel*, zeer vruchtbaar zijnde, veel goede vruchten voortbracht. Anderen vertalen hier het woord *Karmel* door *karmozijn*, gelijk een gelijk woord, te weten *Karmil*, vertaald wordt, 2 Kron. 3:14. **en de haarband** Versta hier dien band, waarmede men den pronk of het sieraad des hoofds opbindt. Het Hebreeuwse woord *dallath* betekent eigenlijk dunnigheid, tederheid, properheid, zodat het hier ook kan beduiden dun of teder haar. Zie Hoogl. 4:1. **uws hoofds als purper;** Deze kleur, alsook karmozijn, droegen eertijds koningen en prinses, en was derhalve deze Bruid wel passende en betamende, die ene prinsendochter genoemd wordt, Hoogl. 7:1. En deze kleuren zijn afbeeldingen van het bloed van *Jezus Christus*. **de koning** Versta hier bij den *koning* den koning Salomo, zijnde een figuur van *Christus*. De zin is: Als de koning wil gaan over de galerij van de ene kamer naar de andere, en in het gaan u ziet, zo moet hij stilstaan om u te aanschouwen, niet anders dan of hij aan de galerij

vastgebonden ware. Anders: *De koning wordt daarvan gebonden aan de gangen. is als gebonden op de galerijen.* Het Hebreeuwse woord *Rehatim* is Gen. 30:38,41, en Exod. 2:16, vertaald *goten*; maar een gelijk woord Hoogl. 1:17, is vertaald *galerijen*, gelijk het hier ook alzo moet genomen worden; en versta door het woord *galerijen* gebouwen langs de huizen gaande. En *op*, of *in*, *de galerijen gebonden te zijn*, betekent hier, dat *Christus* een vaste woning of verblijf heeft in het huis zijner kerk, waar deze gebonden is en gebonden blijft met de banden der liefde, die Hij zijn lieve Bruid, de kerk, is toedragende, Rom. 8:35. Zie ook Ps. 45:12; Jes. 62:4; Ezech. 37:25,26, en Ezech. 48:25; Hos. 2:19; Joh. 14:23; 2 Cor. 6:16; Openb. 22:3,5. # Eze 37.25,26 48.25 Ho 2.20 Joh 14.23 2Co 6.16 Re 22.3,5

6. Hoe schoon Hier geeft de Bruidegom reden waarom Hij met liefde aan zijne Bruid gebonden is en gebonden blijft, gelijk hij Hoogl. 7:5 gezegd heeft; zie boven Hoogl. 1:15,16, en Hoogl. 4:9,10. **zijt gij, en hoe liefelijk zijt gij, o liefde, in wellusten!** Dat is, in allerlei gemakelijkheid, alzo dat al degenen, die deze Bruid liefhebben, zich met haar kunnen verheugen en verblijden in de schoonheid harer heerlijkheid, gelijk Jes. 66:10,11.

7. Deze uw lengte Of, *statuur, gestalte.* **is te vergelijken bij een palmboom,** Dit is een schone hoge boom, rechtop wassende, altijd groen en bloeiende en schone vruchten dragende. Daarom wordt der godzaligen staat bij denzelven vergeleken, Ps. 92:13; zie ook 1 Kon. 6:29, en 1 Kon. 7:36. **en uw borsten bij druif trossen.**

8. Ik zeide: Te weten bij mijzelf; dat is, Ik dacht, Ik nam mij vast voor. **Ik zal op den palmboom** Te weten om de vruchten daarvan te plukken. Neem deze woorden als van den Bruidegom gesproken zijnde, te kennen gevende dat Hij een welgevallen heeft aan de geestelijke vruchten zijner Bruid. Zie Hoogl. 5:1. **klimmen, ik zal zijn takken** Dat is, Ik zal de takken van dezen palmboom tot mij nemen, reinigen en bewaren, opdat zij des te beter vruchten voortbrengen; Joh.

15:2. **grijpen; zo zullen** Dit is ene belofte, die de Bruidegom zijne Bruid doet, dat Hij haar zegenen zal, haar vervullende met het sap of de vochtigheid zijner genade, dat zij niet onvruchtbaar zal zijn in de kennis van *Christus*; 2 Petr. 1:8. Zie ook Jes. 27:6. Maar anderen nemen de woorden van den tekst als een wens, in dezen zin: Dat toch uwe borsten zijn gelijk, enz., dat is, dat gij toch geen ledige of onnutte wijnstok zijt, gelijk van Israël geschreven staat; Hos. 10:1. Maar dat gij vol des Geestes zijt, opdat de zuigelingen mogen gezuigen en verzadigd worden met de borsten der vertroosting; Jes. 66:11. **dan uw borsten zijn als druif trossen aan den wijnstok, en de reuk van uw neus** Vergelijk boven Hoogl. 7:4 met de aantekening. **als appelen.** Die een lieflijken reuk hebben onder andere boomvruchten, van wat soort die ook mogen wezen. Doch enigen verstaan hier reukappelen, die de apothekers maken van verscheidene welriekende specerijen.

9. En uw gehemelte Dat is, de leer der kerk is gelijk goede wijn om de bedroefde harten te laven en te verkwikken; Spreuk. 31:6. Zie ook deze gelijkenis van den wijn genomen, Jes. 55:1, en Spreuk. 9:5. **als goede wijn, die recht** Hebreeuws, *naar de gerechtigende*; dat is, recht toe recht aan, gelijk men gemeenlijk spreekt. Alzo ook Spreuk. 23:31. Anders: *die naar de gerechtigheden tot mijn beminde gaat.* Dat is, wiens woorden daartoe strekken om anderen tot *Christus* te brengen en alzo ter gerechtigheid, dat is tot alle goede werken, waarin Hij wil dat wij zullen wandelen. **tot mijn Beminde** Dat is tot elkeen van mijne ledematen. **gaat, doende** De mening is, gelijk de wijn de mensen spraakzaam maakt, Spreuk. 23:29, alzo maakt de Geest Gods dat degenen, die denzelven hebben rijkelijk in hen wonende, spreken van de verborgenheden Gods en vertellen de grote daden des Heeren, Hand. 2:4,11,13, enz. **de lippen der slapenden** Dat is dergenen, die nu uit den slaap der zonde gewekt zijn door de predikatie van het goddelijke Woord; Ef. 4:14. **spreken.**

10. **Ik ben mijns Liefsten**, Dit zijn de woorden der Bruid, vervuld zijnde met den wijn der genade en van den troost, welken zij van haren Bruidegom ontvangen had; zij getuigt en belijdt hare zekerheid door het geloof dat zij *Christus* toebehoort. Zie Gal. 3:29. Zie ook de aantekening Hoogl. 2:16, en Hoogl. 6:3. **en Zijn genegenheid Of, zijne begeerte strekt tot mij.** is tot mij.

11. **Kom, mijn Liefste! laat ons uitgaan** De Bruid verzoekt het gezelschap van *Christus*, want zonder Hem kunnen wij niets doen; Joh. 15:5. **in het veld**, De Bruid verzoekt aan den Bruidegom dat zij in het veld en op de dorpen mocht gaan; te weten om hare landbouwerij te bezien, hoe het daarmede al ging, en of de bomen goede en overvloedige vruchten voortbrachten, gelijk gezegd wordt Hoogl. 7:12. Dit betekent de liefde en zorg van *Christus* en van zijne gemeente, tot voortplanting van het heilige *Evangelie* en wasdom der kerk door de ganse wereld, want *het veld* of *akker* is de wereld, Matth. 13:38; gelijk *Christus* zelf in de dagen zijns vleses is gegaan in alle steden en vlekken, predikende het *Evangelie*, Matth. 9:35; Mark. 6:6. Alzo zijn ook de apostelen uitgezonden om het *Evangelie* te prediken allen volken der wereld, Matth. 28:19; zie ook Hand. 15:36. De opbouwning der gemeente wordt ook bij een akkerwerk vergeleken, 1 Cor. 3:9, en de getrouwe leraars worden ook aldaar Gods medewerkers genoemd. **laat ons vernachten** Hiermede wordt aangewezen de wakende zorgvuldigheid der kerk, die ook bij nacht de wacht is houdende over haren wijnberg. **op de dorpen.** De Bruid verzoekt aan den Bruidegom dat zij in het veld en op de dorpen mocht gaan; te weten om hare landbouwerij te bezien, hoe het daarmede al ging, en of de bomen goede en overvloedige vruchten voortbrachten, gelijk gezegd wordt Hoogl. 7:12. Dit betekent de liefde en zorg van *Christus* en van zijne gemeente, tot voortplanting van het heilige *Evangelie* en wasdom der kerk door de ganse wereld, want *het veld* of *akker* is de wereld, Matth. 13:38; gelijk *Christus* zelf in de dagen zijns vleses is gegaan in alle steden en

vlekken, predikende het *Evangelie*, Matth. 9:35; Mark. 6:6. Alzo zijn ook de apostelen uitgezonden om het *Evangelie* te prediken allen volken der wereld, Matth. 28:19; zie ook Hand. 15:36. De opbouwning der gemeente wordt ook bij een akkerwerk vergeleken, 1 Cor. 3:9, en de getrouwe leraars worden ook aldaar Gods medewerkers genoemd.

12. **Laat ons vroeg** Dit is wederom een teken van naarstige zorgvuldigheid. Zie 2 Kron. 36:15, en Jer. 25:3,4. **ons opmaken naar de wijnbergen**, Dat is, tot de kerken en plaatsen, waar het *Evangelie* is geplant of gepredikt geworden. Want het huis van Israël is des Heeren wijngaard; Jes. 5:7. **laat ons zien, of de wijnstok bloeit, de jonge druifjes** Zie Hoogl. 2:13,15. **zich opendoen**, Of, *zich openen*, of *geopend hebben*. Anders, *bloeien*; zie Hoogl. 6:11. **de granaatappelbomen uitbotten; daar zal ik U** Te weten in de wijngaarden der kerk, in de vergaderingen der heiligen; daar zal ik mijne ziel en mijn lichaam u opofferen tot een aangename en welriekende offerande. **mijn uitnemende** Dat is, het genieten van de vruchten van mijn geloof, belijdenis, dankbaarheid, goede werken, enz.; zie Jes. 27:3,6, en Jes. 65:9; Ezech. 20:40,41. **liefde geven.**

13. **De dudaim** De rechte betekenis van het woord is ons onbekend. Zie Gen. 30:14. Het kan geen *mandragora* zijn, zodanig als die bij ons bekend is, gelijk sommigen menen, overmits onze *mandragora* een stinkenden reuk heeft, die het hoofd zwaar en slaperig maakt. De Bruid wil hier zeggen dat er alrede goede hoop van bekering aan haar te merken is, gelijk het uitspruiten van de bloemen een voorbereidsel is van toekomstige vruchten. Zie boven Hoogl. 2:12. **geven reuk**, Te weten, een lieflijken aangename reuk. De zin is, dat de faam der genade en genade Gods over zijn volk uitgestort, zich wijd en breed verspreidt. **en aan onze deuren** Of, *bij onze deuren*. Vergelijk Matth. 24:32,33. **zijn allerlei** Zie Hoogl. 4:13,16. **edele vruchten, nieuwe** Dit betekent verscheidenheid en overvloed van vruchten.

Zie Lev. 26:10; zie ook Matth. 13:52. Bij *de oude vruchten* versta de eerste gaven en werken, die zij tevoren ontvangen hadden; Openb. 2:5. Bij *de nieuwe vruchten* kan men verstaan de verse genaden, die zij eerst kort ontvange hadden. Want die de gave der wedergeboorte wel gebruikt, die zal er door Gods genade nog meer ontvangen; Matth. 25:29; Openb. 2:19. Sommigen verstaan hierdoor dubbele vruchten op de bomen, oude, rijpe en afgaande en nieuwe, onrijpe, aankomende, gelijk aan de oranjebomen en verscheiden andere gezien wordt. **en oude; o mijn Liefste! die heb ik** Gelijk het goed, hetwelk de Heere voor degenen, die Hem vrezen, heeft weggelegd, groot is; Ps. 31:20; alzo moeten al de goede vruchten, die van zijn volk vloeien, gericht en aangesteld worden tot zijn eer en lof; want *van Hem, en door Hem en tot Hem zijn alle dingen; Hem zij de eer in eeuwigheid, Amen;* Rom. 11:36; Spreuk. 16:4. **voor U weggelegd.**

Hooglied 8

1. Och, dat Gij mij Hebreeuws, *wie zal u mij geven als mijn broeder!* Zie de aantekening Deut. 5:29, en Ps. 14:7. Dit is een wens der Bruid, of der godzaligen, wensende dien dag te mogen zien en beleven, dat ze *Christus* haren Bruidegom *geworden zijnde haar broeder naar het vlees* zou mogen aanschouwen, in het vlees geopenbaard zijnde. Hoezeer vele godzaligen in het Oude Testament hiernaar verlangd hebben zie Matth. 13:17; Joh. 8:56; Hebr. 11:13. **als een Broeder waart, zuigende** Geesterlijkerwijze moet men door *de moeder* verstaan de algemene kerk, het hemelse Jeruzalem, dat onzer aller moeder is; Gal. 4:26. *Christus* heeft dezelfde borsten gezogen, die wij gezogen hebben, gelijk Hij de sacramenten des Ouden en des Nieuwen Testaments heeft genoten: de besnijdenis, het paaslam, den doop en het heilige avondmaal, om alzo alle gerechtigheid te volbrengen; Matth. 3:15. **de borsten mijner moeder! dat ik U op de straat vond, ik zou U kussen,** *Kussen* is een bewijs van liefde, somtijds ook van eer en

gehoorzaamheid. Zie Ps. 2:12; Hoogl. 1:2. **ook zouden zij mij niet verachten.** Die personen worden versmaad, die wat doen of geacht worden te doen, hetwelk niet eerlijk nocht betamelijk is, Gen. 38:23; 2 Sam. 6:16; Jes. 37:22. Dewijl dan de Bruid, haren Bruidegom op de straat openlijk kussende, dat is openbaarlijk Hem voor de mensen belijdende en bekennde haar Zaligmaker te zijn, niets onbetamelijks doen zou, zo zou zij deshalve van geen godzalige personen met reden veracht of bespot worden. Of men kan deze woord *ook zouden zij mij niet verachten* in dezen zin nemen, alsof de Bruid zeide: Mijne vijanden, de ongelovigen mensen, zouden alsdan mijne hoop, die ik heb van de verschijning van den *Messias* in het vlees, niet meer bespotten gelijk zij plegen te doen, als de beloften Gods wat lang uitblijven, gelijk Ps. 42:11 te zien is, en 2 Petr. 3:4.

2. Ik zou U leiden, Te weten, met eerbieding en met vreugde; willende *Christus*, dat is de kennis van *Christus*, verbreiden in de algemene kerk zo der Joden als der heidenen. **ik zou U** Dat is, ik zou zulke goede vruchten tot uwe eer voortbrengen, die u zo aangenaam zouden zijn als wijn met specerijen vermengd, of hypocras, of het sap van granaatappelen, iemand wezen kan. **brengen in mijner moeders** Dat is, in de kerk of verzamelingen der gelovigen, die Gods huizen en tempels zijn, 2 Cor. 6:16; Gal. 4:26; Hebr. 3:6. **huis, Gij zoudt mij** Dit spreekt de kerk tot *Christus*. Zie Deut. 18:15; Jes. 2:2,3; Micha 4:1,2; Joh. 1:18, en Joh. 4:25, en Joh. 15:15; Hebr. 1:1. **leren; ik zou U** Dat is, ik zou zulke goede vruchten tot uwe eer voortbrengen, die u zo aangenaam zouden zijn als wijn met specerijen vermengd, of hypocras, of het sap van granaatappelen, iemand wezen kan. **van specerijwijn te drinken geven, en van het sap** Deze lieflijke drank is geheel het tegendeel van den beker, waarvan gesproken wordt Openb. 17:2,4. **van mijn granaatappelen.**

3. Zijn linkerhand De Bruid, aanmerkende hare zwakheid, bidt den Bruidegom, dat Hij haar wil troosten en ondersteunen, opdat zij rust moge vinden voor hare ziel, Hoogl. 2:6.

Anders: *zijne linkerhand is*, of ligt, *onder mijn hoofd*; dat is, Hij draagt middelerwijl zorg voor mij, tonende zijne kracht in mijne zwakheid, Hij ondersteunt mij in mijn grootsten nood, gelijk een getrouw man zijne huisvrouw bijstaat in haar nood en benauwdheid. **zij onder mijn hoofd, en Zijn rechterhand omhelze mij.**

4. Ik bezweer u, Dat is, ik beveel u een eed.

De Bruid, nu gevoelende de genadige vertroosting van haren Bruidegom, wens dat zij dezelve steeds moge deelachtig zijn en blijven, verbiedende haren vrienden dezelve te ontrusten of te storen. Zie boven Hoogl. 2:7, en Hoogl. 3:5; te ewten door ketterijen, scheuringen of ergernis. Enigen menen dat de Bruidegom in Hoogl. 8:4 spreekt. **gij dochteren van Jeruzalem! dat gij die liefde** Anders: *waarom, of wat zoudt gijlieden die liefde opwekken, of wakker maken eer het haar lust?* Deze vraag betekent zoveel alsof er stond: wekt deze liefde niet op, het zou ulieden en ons tezamen niet bevorderlijk zijn dat gij uwe moeder, de kerk, harteleed zoudt aandoen. Zie dergelijke manier van spreken boven Hoogl. 2:7, en Hoogl. 3:5. **niet opwekt, noch wakker maakt, totdat het *dezelve* lust!**

5. Wie is zij, Dit zijn de woorden van den Bruidegom, zich verwonderende over den opgang van een nieuwe gemeente, in ene plaats waar tevoren gene verzameling der gelovigen geweest was. Of, indien dit zijn de woorden van de oude kerk der gelovigen, gelijk sommigen menen, zo is het ene verwondering van de dochters van Jeruzalem over den aanwas, het sterk onwankelbaar geloof en geduld dezer gemeente, zich leunende, steunende, alleenlijk verlatende op de genadige bescherming van haren Bruidegom. Vergelijk Hoogl. 3:6. **die daar opklimt uit de woestijn,** Men kan hier door de *woestijn* verstaan de volken dezer wereld, uit welke het volk Gods is verkoren en geroepen; Joh. 15:19. **en liefelijk** Anders: *zich voegende, of vergezellende tot haren liefste.* Het Hebreeuwse woord, dat in den tekst staat, wordt nergens meer gevonden dan hier alleen. Hier wordt te kennen

gegeven de zwakheid, die de Bruid bij zichzelf gevoelt, hare sterkte bestaande in *Christus* haren Bruidegom, aan wien zij met het geloof leunende, versterkt wordt in alle vrees, twijfelmoedigheid, verzoeken en gevaarlijkheden, als zijnde, door de vereniging met Hem, zijne genaden en weldaden deelachtig gemaakt, want wie den Heere aanhangt, die is één geest met Hem, 1 Cor. 6:17, die hem volmaakt, bevestigt, sterkt en fondeert; 1 Petr. 5:10. **leunt op haar Liefste? Onder** Versta hier bij den *appelboom* den boom der genade, welks schaduw en vruchten de Bruid aangenaam en vermakelijk zijn. **den appelboom heb ik u opgewekt,** Dit zijn de woorden der Bruid tot haren Bruidegom, dien zij als uit den slaap opwekt door haar ijverig gebed; gelijk Ps. 44:24, en Ps. 68:2, en Ps. 78:65. **daar heeft u** Te weten onder dien appelboom. **uw moeder** Of aldus: *Daar is uwe moeder van u in arbeid geweest, daar is zij in arbeid geweest, die u gebaard heeft;* uwe moeder, dat is de eerste kerk, of verzameling der gelovigen, in welke *Christus*, bij manier van spreken, geboren is, door het prediken, belijden en het ten uitvoer brengen van zijn Woord, ook door het lijden voor hetzelfde. **met smart** *Christus* in de wereld voort te brengen door de predikatie van het *Evangelie*, wordt ons hier afgebeeld door de gelijkenis van ene vrouw, zijnde barenssmart; gelijk Gal. 4:19; Openb. 12:2. Gelijk het kinderbaren geschiedt met vele pijnen en zwaarigheid, alzo gaat het ook toe als men *Christus* in de harten en gemoederen der mensen brengende is, opdat zij in Hem geloven. Dit geschiedt niet dan met veel arbeid, zorg en zwaarigheid. Zie 2 Cor. 4:8 tot 2 Cor. 4:11, en 2 Cor. 6:4,5. **voortgebracht, daar heeft zij u met smart** *Christus* in de wereld voort te brengen door de predikatie van het *Evangelie*, wordt ons hier afgebeeld door de gelijkenis van ene vrouw, zijnde barenssmart; gelijk Gal. 4:19; Openb. 12:2. Gelijk het kinderbaren geschiedt met vele pijnen en zwaarigheid, alzo gaat het ook toe als men *Christus* in de harten en gemoederen der mensen brengende is, opdat zij in Hem geloven. Dit geschiedt niet dan met

veel arbeid, zorg en zwaarigheid. Zie 2 Cor. 4:8 tot 2 Cor. 4:11, en 2 Cor. 6:4,5. voortgebracht, *die* u gebaard heeft.

6. Zet mij Met deze woorden bidt de Bruid *Christus* om verzekering en bevestiging zijner liefde tot haar, dat zij als een zegel in en op zijn hart moge verzegeld zijn en blijven. Dit ziet op den borstlap van den hogepriester, in welken gegraveerd waren de namen van de twaalf stammen van Israël, in twaalf edele stenen; Exod. 28:21,29. Ten allen tijde zijn zegels gebruikt geweest tot bevestiging van hetgeen men schrijft of belooft, opdat het niet verbroken worde. Zie Neh. 9:28; Jer. 22:24; Hagg. 2:24; Mal. 3:16; 2 Tim. 2:19. **als een zegel op Uw hart, als een zegel op Uw arm;** De hogepriester droeg de namen der twaalf stammen, niet alleen op zijn hart, maar ook op zijne schouders, ter gedachtenis van de kinderen Israëls. Zie Jes. 49:16. Enigen menen dat door het hart hier betekend wordt de inwendige liefde des Bruidegoms en door den arm het uitwendig bewijs zijner liefde, gelijk Ps. 77:16, en Ps. 86:11. **want de liefde** Te weten de geestelijke liefde der Bruid tot *Christus* en desgelijks de liefde van *Christus* tot zijne kerk en uitverkorenen. **is sterk als de dood;** De zin is: Gelijk de dood door zijne kracht ook den allersterksten mens overwint, Ps. 89:49, alzo is de onderlinge liefde tussen ons beiden zeer sterk, en zij kan in ons niet uitgeblust worden door enigen vijand, of tegenspoed, zelfs ook niet door den dood. **de ijver** Of, *jaloerie*. Dit betekent een heftige brandende liefde. Deze liefde of ijver wordt gezegd hard te wezen *gelijk het graf*, omdat zij alle zwaarigheden verslindt en overwint; Gal. 5:24; Col. 3:5, gelijk de dood en het graf alles verslinden. **is hard als het graf; haar kolen** Hier wordt gesproken van de brandende kolen der liefde, die het hart ontsteken en niet kunnen uitgeblust worden. **zijn vurige kolen, vlammen** Dat is, grote krachtige vlammen, of vlammen, die van den HEERE ontstoken worden. Versta, de vlammen of het vuur der liefde en van den Geest van *Christus*, hetwelk met recht groot mag genoemd worden vanwege de sterkte

zijner liefde en de krachtige werking zijns Geestes in de harten der uitverkorenen. **des HEEREN.**

7. Vele wateren Bij wateren en stromen worden dikwijls in de Heilige Schrift betekend tegenspoeden, vervolgingen, aanvechtingen, die de Heere *Christus* om onzentwil heeft uitgestaan, en met welke het geloof, de liefde en het geduld der kinderen Gods geoefend en beproefd worden, gelijk Ps. 42:8, en Ps. 69:2; Jes. 8:7,8, en Jes. 59:19; Dan. 9:26, en Dan. 11:22; Matth. 7:27. Zie de aantekening 2 Sam. 22:17. Vergelijk Rom. 8:35-39. # Ro 8.35-39 zouden deze liefde niet kunnen uitblussen; ja, de rivieren zouden ze niet verdrinken; Of, *overstelpen*, of *overzwemmen*. al gaf iemand al het goed van zijn huis voor deze liefde, men zou hem te enenmale verachten.

8. Wij hebben De kerk van het Oude Testament spreekt hier tot *Christus* van een nieuwe opgaande kerk, die uit de heidenen zou beroepen worden, die dikwijls beloofd was, gelijk Ps. 2:8, en Ps. 72:8; Jes. 11:10; welke zij hare *zuster* noemt, ten aanzien van de enigheid des geloofs. De Joodse kerk wordt *de oudste dochter* genoemd, omdat zij het eerst geroepen is tot de gemeenschap van het verbond. Zie Rom. 9:4,5. **een kleine zuster**, Aldus wordt de kerk, uit de heidenen bestaande, genoemd, niet omdat zij klein is ten aanzien van het getal der gelovigen, maar omdat zij later tot de kennis van God in *Christus* geroepen is; te weten in de volheid des tijds, Ef. 1:10, en Ef. 2:6; want anders heeft deze kleinste of jongste zuster, die zolang onvruchtbaar geweest was, veel meer kinderen gebaard dan de oudste zuster. **die nog geen** Dat is, zij is nog niet manbaar: dat is, de tijd is nog niet gekomen dat de heidenen tot *Christus* zouden gebracht en aan Hem verhuwelijkt worden. **borsten heeft; wat zullen wij onze zuster doen in dien dag, als men van haar** Dat is, als hare bekering tot *Christus* gekomen zal zijn; wat zullen wij dan best doen tot haar hulp, aanwas en bevestiging in de waarheid en het

geloof? Dit geeft te kennen en wijst aan het ambt en de liefde der ene particuliere kerk tot de andere, in het mededelen der gaven en in het bidden voor elkander. Zie Hand. 11:19,22,23. Anders: *als men tegen haar spreken zal*; gelijk Num. 21:5, de Hebreeuwse letter *Beth* genomen wordt, waar aldus staat: *Het volk sprak tegen God en tegen Mozes*; alzo Ps. 119:23: *Vorsten spraken tegen mij*. Zo haast als zich een volk tot den Heere bekeert, stellen zich de goddelozen daartegen met woorden en werken. **spreken zal?**

9. Zo Enigen nemen deze woorden voor de woorden van *Christus*; anderen voor de woorden der zusterkerken, wensende haren welstand. **zij een** Te weten de kerk uit de heidenen. **muur is**, Dat is, vast en sterk, in het geloof wel gegrond op het fundament van de leer der twaalf stammen Israëls en der apostelen. Zie Openb. 21:14,19. **wij zullen** Hierbij kan men verstaan de zusterkerken of de joodse kerken; want door de ledematen derzelve heeft de Heere de heidenen beroepen tot de gemeenschap der heiligen, inzonderheid bij name door de apostelen, die allen geboren Joden waren, die gelijk wijze bouwlieden het fundament van dit zilveren paleis gelegd hebben; 1 Cor. 3:10. **een paleis** Of, *kasteel*, of *sterke toren*, gelijk men pleegt in of aan sterke muren der steden te bouwen. **van zilver** Dit betekent de zuiverheid, schoonheid en duurzaamheid van dit paleis, versierd zijnde met de gave van Gods Woord en Geest, op welke zij gebouwd zou worden tot ene woonstede Gods; Ef. 2:22. **op haar bouwen**; Dat is, wij zullen haar meer en meer versterken en versieren, te weten door het woord en de predikatie van het heilige *Evangelie*. **en zo zij een** Te weten de kerk uit de heidenen. **deur is, wij zullen** Hierbij kan men verstaan de zusterkerken of de joodse kerken; want door de ledematen derzelve heeft de Heere de heidenen beroepen tot de gemeenschap der heiligen, inzonderheid bij name door de apostelen, die allen geboren Joden waren, die gelijk wijze bouwlieden het fundament van dit zilveren paleis gelegd hebben; 1 Cor. 3:10. **haar rondom** Of, *versterken*, *besluiten*,

bevrijden. God de Heere belooft, Zach. 2:5, dat Hij een vurige muur rondom zijne kerk wil zijn. **bezetten met cederen** Dat is, met sterke palissaden en andere vastigheden. Cederhout, en de planken daarvan gemaakt, zijn schoon, sterk, duurzaam en goed van reuk. Van zulk hout was de tempel van Salomo getimmerd; 1 Kon. 6:15. Door deze cederen planken mag men hier verstaan het Woord der waarheid, waartegen de poorten der hel niets vermogen; Matth. 16:18, en 2 Cor. 13:8. **planken**.

10. Ik ben een muur Dat is, ik ben opgewassen en sterk geworden in het geloof en de liefde aan *Jezus Christus*. Met deze woorden geeft de kleine zuster, als profeterende, te kennen hare bereidwilligheid om aan te nemen en te wassen in de leer van het heilige *Evangelie*. Anderen nemen dit voor de woorden der Joodse kerk, dankende den Heere *Christus* voor zijne genade, dat zij ene stad Gods geworden was, of tot de stad Gods was aangenomen. Of, omdat haar geloof sterk was als een muur. **en mijn borsten** De zin dezer woorden is: Mijne borsten zijn hoog opgewassen, of volwassen, gelijk Ezech. 16:7,8. Dat is, de kerkedienst is in mij bevestigd, genoegzaam om *Christus'* kinderen op te voeden, dezelve spijzende met de melk van Gods Woord; 1 Petr. 2:2. De gelijkenis van torens betekent ook de sterkte, macht en heerlijkheid van de bediening van het heilige *Evangelie* en de openbare predikatie deszelve uit predikstoelen, of hoge plaatsen, om van allen gehoord te mogen worden. Want het Hebreeuwse woord *migdal* wordt ook genomen voor een houten predikstoel; Neh. 8:5. **zijn als torens. Toen was ik** Te weten toen ik dit antwoord kreeg van hetwelk Hoogl. 8:9. Dit spreekt de Bruid tot hare speelgenoten. **in Zijn ogen** Te weten in *Jezus Christus'* ogen. Hiermede wil de Bruid zeggen dat het een onverdiende genade is, die zij van haren Bruidegom ontvangt, dat zij na langdurige zwarigheid en verdriet van Hem getroost wordt. Zie Jes. 54:7,8, enz. Zie ook Ef. 2:12,13, enz. **als een**, Wij zijn al tezamen vijanden Gods. Rom. 5:10. Te weten aangezien zijnde in onze verdorvenheid; maar wij gerechtvaardigd zijnde door het geloof,

hebben vrede met God door onzen Heere *Jezus Christus*; Rom. 5:1; Jes. 32:17. Het is alsof de Bruid hier zeide: De Bruidegom heeft zich mijn geloof en vlijt laten welgevallen, en Hij is derhalve met mij wel tevreden geweest. Anderen nemen die laatste woorden aldus: Met dit antwoord stelde ik mij gerust en was wel tevreden. **die vrede vindt.**

11. Salomo Men kan deze woorden nemen als van *Christus* gesproken te zijn, of van de Bruid. Indien het de woorden van *Christus* zijn, zo is het ene gelijkenis tussen Salomo met zijnen wijngaard en tussen *Christus* met den zijnen. Salomo kon zelf geen acht hebben op zijne wijngaarden, *gelijk ook David niet had kunnen doen; 1 Kron. 27:27* maar hij stelde ambtlieden om op dezelve te passen, die hem een jaarlijksen penning daarvoor gaven, en zelf genoten zij enig voordeel voor hunne moeite; maar *Christus*, die altijd bij zijne kerk is, Matth. 28:20; Openb. 2:1, slaat zelf zijn wijngaard gade, en derhalve komen al de vruchten daarvan Hem alleen toe. Indien dit de woorden der Bruid zijn, zo betekenen zij een grotere zorg en naarstigheid in haar nu dan in vorige tijden, toen zij bekende dat zij den wijnstok, dien zij had, dat is die haar toevertrouwd was, niet genoegzaam gehoed of in acht genomen had; Hoogl. 1:6. Van de wijngaarden van Salomo, zie Pred. 2:4. **had een wijngaard, te Baal-Hamon; hij gaf dezen** Dat is, hij verhuurde, of verpachtte dezen wijngaard aan de pachters of wachters, opdat zij denzelven zouden bouwen, opdat hij vele vruchten zou voortbrengen. **wijngaard aan de hoeders,** Door de *hoeders* of wachters moet men verstaan de profeten des Ouden en de apostelen mitsgaders hunne navolgers in het Nieuwe Testament; zie Matth. 21:33; 1 Cor. 3:9. **een ieder bracht voor deszelfs vrucht duizend** *Duizend zilverlingen of duizend zilveren sikkels*, hierbij betekende de grote vruchtbaarheid van dezen wijngaard, die zoveel voor den eigenaar opbracht, behalve het voordeel of de winst van den pachter of van den huurder. Zie ook Jes. 7:23. **zilverlingen.** Van den

prijs of waardij van den zilverling, zie Gen. 20:16, en Gen. 23:15.

12. Mijn wijngaard, Dat is, mijne gemeente, gelijk Hoogl. 1:6; Jes. 5:1. Het zijn de woorden van den Bruidegom. **dien ik heb,** Dat is, die mijne zorg en opzicht bevolen en toevertrouwd is. **is voor mijn** Ik zelf pas er steeds op. Ik zelf draag zorg dat hij wel gebouwd worde: niet doende gelijk Salomo, die het op de wachters liet aankomen. Ik neem zelf mijn wijnberg en mijne schapen aan; Ezech. 34:11,12, enz.; Joh. 10:14; Openb. 2:1. **aangezicht; de duizend** Alsof Hij zeide: Gij Salomo, zult uw volle pacht hebben te weten duizend zilverlingen, Hoogl. 8:11. **zilverlingen zijn voor u, o Salomo! maar tweehonderd** Dat is, de arbeiders en opzichters van den wijngaard zullen ook het hunne hebben, elk naar evenredigheid van zijnen arbeid. Zie Matth. 20:1,2, enz.; 1 Cor. 3:8. Versta hierbij: *Maar mij komen de vruchten van mijnen wijnstok geheel en al toe.* Deze eer geven gaarne alle getrouwe kerkedienaars hunnen Heere *Christus Jezus*; wij mogen planten en natmaken, maar het is God alleen, die den wasdom geeft; 1 Cor. 3:6,7, en 1 Cor. 15:10. **zijn voor de hoeders van deszelfs vrucht.**

13. O gij bewoonster Hier spreekt *Christus* zijne Bruid aan, die in de hoven woont, dat is, die zich onthoudt in die plaatsen, waar kerken geplant zijn, in verscheidene landschappen en steden. **der hoven! Of, der gaarden, der luchtingen, der tuinen. de metgezellen** Het schijnt dat men hier door de *metgezellen* moet verstaan de andere gelovige Christenen, die even dierbaar geloof verkregen hebben, 2 Petr. 1:1, en de leer der kerken horen en volgen. **merken op uw stem; doe ze Mij horen.** Te weten, uwe stem.

14. Kom haastelijk, Hebreeuws, *vlied*. In deze betekenis schijnt het hier niet genomen te worden, want de kerk bidt niet dat *Christus* van haar vliede of wijke; dat is de bede der Gadarenen. Matth. 8:34; maar *vlied* betekent hier: kom zo haastiglijk tot ons, als iemand die gejaagd zijnde is vliedende. De Bruid bidt en

begeert dat zij moge zien het einde van het rijk van *Christus* in deze wereld *daar Hij in zijne ledematen wordt vervolgd en gekweld* en tegelijk hare opneming in de hoge hemelen. Nu regeert *Christus* in het midden zijner vijanden, Ps. 110:2, en dat zal also voortaan duren, totdat Hij al zijne vijanden onder zijne voeten zal gebracht hebben, en totdat Hij het koninkrijk aan God zijnen Vader zal overgegeven hebben, 1 Cor. 15:24,25. Naar dezen dag verlangt de Bruid, en wenst dat hij haast moge komen, en dat de Bruidegom haar wil bijstaan, terwijl zij hier beneden in den strijd is. Hoogl. 2:17, en dat Hij zijn laatste toekomst wil bespoedigen tot hare verlossing. Of, als men immers het woord *Barach* in zijn eigen betekenis zou willen behouden, namelijk voor vluchten of vlieden, zo moest dit de overzetting en de mening zijn: *Vlied, mijn liefste.... naar de bergen der specerijen*; dat is, naar de hemelen, die hier genoemd worden *de bergen der specerijen*, ten aanzien van de hoogte, de vreugde en gemakelijkheid, die eeuwiglijk zal zijn aan de rechterhand Gods; Hoogl. 4:6, wordt de hemel genoemd *een mirreberg en een wierookbergje*. Het is zoveel alsof de Bruid hier aldus sprak: Alhoewel het mij zeer lief zou zijn, dat Gij lichamelijk bij mij waart en steeds bleeft, zo beken ik nochtans dat het mij beter is dat Gij in den hemel zijt, om mij vandaar den Trooster, den Heiligen Geest, te zenden, en mij in uws Vaders huis een plaats te bereiden, opdat Gij mij eindelijk tot u neemt in de eeuwige zaligheid; Joh. 14:2, en Joh. 16:7. **mijn Liefste! en wees Gij gelijk een ree**, Dat haastelijk heenloopt; dat is, haast u om tot ons te komen. Zie Hoogl. 2:8,9,17. Gelijk dit Hooglied begonnen is met verlangen der Bruid naar haren Bruidegom, *dat Hij haar kusse met de kussen zijns monds*; also eindigt het met verlangen naar de tweede komst van *Christus*, gelijk Hij zijne kerk zal opnemen in de eeuwige vreugde. *De Geest en de Bruid zeggen: kom, en wie het hoort, zegge: kom. Christus zelf zegt: Ik kom haastelijk, Amen. Ja kom, Heere Jezus. De genade onzes Heeren Jezus Christus zij met u allen*; Openb.

22:17,20,21. of gelijk een welp der herten op de bergen der specerijen.